

Vlaams
Parlement

vergadering **C200**
zittingsjaar 2017-2018

Woordelijk Verslag

Commissievergadering

Commissie voor Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid

van 18 april 2018

INHOUD

VRAAG OM UITLEG van Bart Caron aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over teruggevorderde EU-landbouwsubsidies – 1471 (2017-2018)	3
VRAAG OM UITLEG van Jos De Meyer aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over de groepsaankoop van plantgoed bij lokale kwekers door regionale landschappen – 1656 (2017-2018)	5
VRAAG OM UITLEG van Grete Remen aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over het Nederlandse voorstel om op verpakkingen 'ten minste houdbaar tot' af te schaffen – 1666 (2017-2018)	7
VRAAG OM UITLEG van Jos De Meyer aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over het welbevinden in de land- en tuinbouwsector – 1685 (2017-2018)	
VRAAG OM UITLEG van Sofie Joosen aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over het Jaarverslag 2017 van de vzw Boeren op een Kruispunt – 1696 (2017-2018)	11
VRAAG OM UITLEG van Sabine Vermeulen aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over het bereiken van een consensus inzake de aanlandplicht – 1697 (2017-2018)	18
VRAAG OM UITLEG van Francesco Vanderjeugd aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over eerlijke prijsvorming van land- en tuinbouwproducten voor de producenten en de rol van de veilingen – 1704 (2017-2018)	21

VRAAG OM UITLEG van Bart Caron aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over teruggevorderde EU-landbouwsubsidies
– 1471 (2017-2018)

Voorzitter: de heer Jos De Meyer

De voorzitter: De heer Caron heeft het woord.

Bart Caron (Groen): Minister, ik was bijzonder nieuwsgierig toen ik een maand geleden in de krant las dat de Europese Commissie 83 miljoen euro aan landbouwsubsidies terugvordert van dertien lidstaten. Het teruggevorderde bedrag gaat van ruim 15 miljoen euro voor Hongarije tot 115.000 euro voor Nederland. Ik weet niet of dat iets betekent, maar het zijn de cijfers die we lazen. Wat België betreft, zou het gaan om een bedrag van 5 miljoen euro. Dit is het gevolg van een audit die de subsidies sinds 2011 onder de loep nam. Als redenen van terugvordering wordt gesproken van een niet-correcte uitbetaling of slordige administratieve controle op de besteding van de subsidies.

Mijn vragen zijn meer dan informatief. Ik peil naar intenties of politieke oorzaken. Hoe is de situatie in Vlaanderen? Werden er ook bij ons subsidies teruggevorderd? Bij hoeveel begunstigden? Waarom? Vooral de volgende vragen vind ik heel belangrijk. Uit de documenten is niet op te maken of het gaat over Vlaamse, Waalse of Brusselse landbouwsubsidies die worden teruggevorderd. Als het alleen Waalse zijn, dan is mijn vraag zonder voorwerp. Indien er ook in Vlaanderen steun werd teruggevorderd, hoe reageert u dan op de kritiek van de Europese Commissie over de incorrecte uitbetaling en de slordige controle? Hoe zult u dit in de toekomst vermijden? Hebt u zicht op de knelpunten in de relatie tussen Europa en de lidstaten als het gaat over de uitbetaling van landbouwsubsidies?

De voorzitter: Minister Schauvliege heeft het woord.

Minister Joke Schauvliege: Mijnheer Caron, zoals u weet, wordt het gemeenschappelijk landbouwbeleid door het Europees Parlement en de Europese Raad bepaald. Zij zetten de bakens uit. De uitvoering van het beleid gebeurt door de lidstaten. Dat gebeurt niet door de instellingen van de Europese Unie. Er is een delegatie gegeven. Om er zeker van te zijn dat dit op een correcte manier gebeurt, moeten de lidstaten een of meerdere betaalorganen oprichten en die organen laten accrediteren en auditen.

Als Europa naar aanleiding van een audit oordeelt dat een lidstaat de Europese verordeningen niet correct interpreteerde of implementeerde, dan kan de Europese Commissie een deel van de EU-financiering onttrekken. Dat komt omdat Europese verordeningen vaak voor interpretatie vatbaar zijn, waardoor de Europese Commissie er een andere lezing op kan nahouden dan de lidstaat zelf. Uiteindelijk komt het enkel het Europees Hof toe om de verordeningstekst te interpreteren, maar niet alle dossiers eindigen bij dat hof. Vaak is het zo dat er een onderlinge dading wordt afgesloten.

Belangrijk om mee te geven, is dat onttrekkingen aan cofinanciering in principe niet teruggevorderd worden bij landbouwers maar bij de overheid zelf. Dat gebeurt trouwens in alle lidstaten, bij alle spelers. Als je bijvoorbeeld intern Belgisch kijkt, dan zie je dat wij tot de betere leerlingen van de klas behoren. Wallonië en de federale overheid moeten vaak veel meer terugbetalen dan Vlaanderen.

In de cijfers die de commissie onlangs vrijgaf, gaat het inderdaad over een inhouding in het kader van de gemeenschappelijke marktordening 'groenten en fruit' van 4,9 miljoen euro. Het Europees regelgevend kader is zeer omvangrijk en niet altijd even precies. Dat zorgt ervoor dat er in bijna alle lidstaten en regio's

interpretatieverschillen zijn, waardoor er terugvorderingen moeten gebeuren. Dit is absoluut niet uniek.

In sommige operationele programma's van de producentorganisaties is bijvoorbeeld voorzien in de mogelijkheid om kosten van laboratoriumanalyses te recupereren. De Europese Commissie merkte op dat laboanalyses op hun waarachtigheid en inpasbaarheid van het operationeel programma moeten worden gecontroleerd. Ze poneerde dat het Departement Landbouw en Visserij niet voldoende bewijs kon leveren voor de door hen verrichte controles omtrent de levering, de effectieve uitvoering en de waarachtigheid van de uitbestede diensten zoals laboratoriumtests en -analyses. In de repliek stelde het departement dat de algemene resultaten van de laboanalyses worden weergegeven in de verslaggeving van de producentenorganisatie en dat er steekproefsgewijs analysecertificaten werden opgevraagd. Bijkomend voerde men aan dat de meeste laboratoria een 'traceabilitysysteem' hebben tot en met de facturatie. Men verschaftte ook een kopie van de analyseresultaten voor de producentorganisatie aan de audit.

Het zijn dus dergelijke elementen in de controleactiviteiten van de betaalorganen die aan de basis liggen van inhoudingen. Het betaalorgaan kan dit remediëren in de toekomstige werking, maar audits kunnen dus wel leiden tot inhoudingen voor het verleden. Er is dus niet systematisch sprake van slordigheid. Integendeel, we behoren tot de betere leerlingen van de klas. Het gaat om een misinterpretatie, en die zaken worden dan ook na de audit aangepast.

Ik ben ervan overtuigd dat de medewerkers van het Vlaams betaalorgaan er alles aan doen om hun goede reputatie en lage risicostatus binnen de EU te behouden. Als er twijfel is over een correcte interpretatie wordt proactief om verduidelijking gevraagd. Dat sluit niet uit dat er achteraf toch nog problemen kunnen ontstaan, maar dat is vrijwel onvermijdbaar omdat een nulrisico niet bestaat. Nogmaals, we zien in bijna alle lidstaten dat er wordt teruggevorderd en ook uiteraard in andere regio's. We hebben een heel performant systeem dat heel goed werk levert, wat trouwens ook door iedereen wordt erkend.

De voorzitter: De heer Caron heeft het woord.

Bart Caron (Groen): Minister, ik dank u voor uw antwoord. Ik doe niets af aan de performantie van onze medewerkers en mensen, en daar twijfel ik niet aan. Er zijn strakke controlesystemen, ook bij de Vlaamse overheid, als het gaat over budget en begroting en uitbetalingen. Ik heb vroeger uitgezocht dat men elf sluisen moest passeren vooraleer een euro aan een organisatie werd uitbetaald. We controleren elkaar graag.

Minister, ik heb een aanvullend vraagje. U hebt het over 4,9 miljoen euro. Er is vanuit België 5 miljoen euro teruggevorderd, las ik. Is dat enkel voor de Vlaamse overheid of voor een breder geheel? Welk deel van die 5 miljoen euro is van ons Vlaams landbouwbeleid?

Ik heb een tweede informatieve vraag. Is het een ritme van elk jaar of hoe gebeurt het?

De voorzitter: Mevrouw Joosen heeft het woord.

Sofie Joosen (N-VA): Ik heb nog een korte vraag. We zouden inderdaad 4,9 miljoen euro moeten terugbetalen voor de periode van 2014 tot 2016. Ik had begrepen dat de 'full conformity audit procedure' nog moest worden doorlopen, zeg maar de tegenexpertise of het B-staal. Klopt dat?

Jos De Meyer (CD&V): Collega's, voor mij was het essentiële in het antwoord van de minister enerzijds het performant systeem dat we toch wel hebben en

anderzijds de goede reputatie die Vlaanderen heeft opgebouwd in de loop van de jaren. Ik vind het begrijpelijk dat men hierover een kritische vraag stelt, gezien de 5 miljoen euro waarvan er sprake is die moet worden teruggevorderd ...van België weliswaar ... mogelijk. Dus toch wel twee keer een bedenking. Maar anderzijds denk ik dat we onze administratie toch ook wel eens mogen feliciteren met het moeizame werk dat ze jaar na jaar verrichten en de goede reputatie die men heeft opgebouwd.

De voorzitter: Minister Schauvliege heeft het woord.

Minister Joke Schauvliege: Het gaat over iets meer dan 4,9 miljoen euro. Ik denk de afronding meespeelt in uw interpretatie. Het gaat over het Vlaamse bedrag. Het is niet zo dat het verschil tussen die 4,9 en 5 miljoen euro tussen andere regio's zou zijn. Het is ook reeds betaald in 2017.

Het is zo dat de Europese Commissie ieder jaar een audit doorvoert, collega Joosen.

De certificering is natuurlijk iets helemaal anders. Het gaat over de 'full conformity audit' en die is net binnengekomen. We hebben een positief resultaat gehaald zonder dat er financiële gevolgen aan gekoppeld zijn. Dat bevestigt wat er daarnet door mij is gesteld. Uiteraard moeten we er alles aan doen om dat te vermijden. Wij doen dat ook, maar ik denk dat het nooit bijna helemaal uit te sluiten is.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Jos De Meyer aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over de groepsaankoop van plantgoed bij lokale kwekers door regionale landschappen – 1656 (2017-2018)

Voorzitter: mevrouw Sabine Vermeulen

De voorzitter: De heer De Meyer heeft het woord.

Jos De Meyer (CD&V): Voorzitter, minister, collega's, regionale landschappen zijn organisaties die zich inzetten voor de landschapszorg in de streek en streven naar het versterken van leefgebieden, groene stapstenen en verbindingen voor waardevolle fauna en flora. De zeventien regionale landschappen nemen dan ook talrijke initiatieven ter bevordering van het vergroenen van onze leefomgeving, het bevorderen van de biodiversiteit en het duurzaam beheer van het landschap.

Verschillende landschappen organiseren dan ook jaarlijks een groepsaankoop van planten en bomen. Zo kan bij regionaal landschap Houtland een bestelling worden geplaatst voor het kopen van struiken en fruitbomen. Regionaal landschap Vlaamse Ardennen organiseert jaarlijks een boomplantactie voor een eenmalige groepsaankoop voor streekeigen bomen en struiken. Dit zijn zeer lovenswaardige initiatieven op ecologisch vlak die bijdragen aan de versterking van de Vlaamse natuur, maar zou het niet nog mooier zijn als lokale economische motieven hiermee verzoend kunnen worden?

Lokale tuincentra en telers voelen dit immers vaak aan als oneerlijke concurrentie daar zij vaak niet worden gecontacteerd om voor dergelijke acties een offerte te maken. Bovendien hanteren de landschappen vaak zeer gunstige tarieven die niet concurrentieel zijn voor de lokale kweker.

Minister, de beroepsvereniging voor Vlaamse sierteelt en groenvoorziening heeft terecht grote zorgen over deze manier van werken. Bent u op de hoogte van deze problematiek?

Mijns inziens moeten de regionale landschappen gestimuleerd worden om aan te kopen bij binnenlandse in plaats van bij buitenlandse kwekers. Kunt u initiatieven nemen om de regionale landschappen te stimuleren om bij lokale kwekers aan te kopen? Lokale tuin- en plantencentra zijn namelijk logistiek georganiseerd, hebben uitgebreide connecties ter promotie van de beplantingsacties en kunnen daarnaast toegevoegde producten aanbieden.

De voorzitter: Minister Schauvliege heeft het woord.

Minister Joke Schauvliege: Mijnheer De Meyer, ik ben het volledig met u eens en ik ben net als u voorstander van het feit dat aankopen van land- en tuinbouwproducten maar ook van sierteelt zoals bomen en struiken best zo veel mogelijk lokaal gebeuren. Een van de initiatieven die ik heb genomen, is om een werkingssubsidie te geven aan het Proefcentrum voor Sierteelt, precies om die connectie te maken tussen de sierteelt en wat er bij ons wordt aangeplant in het kader van Groen in de stad.

Wat de regionale landschappen betreft, gaat het om privaatrechtelijke vzw's waar wij niet rechtstreeks kunnen ingrijpen omdat we ook niet in de raad van bestuur zitten. Zij krijgen wel een subsidie vanuit een andere bevoegdheid, niet vanuit Landbouw. Wat ik wel kan doen, is vanuit mijn bevoegdheid Natuur in het kader van de subsidies die ze krijgen, een schrijven richten aan de regionale landschappen om hen te wijzen op het initiatief binnen het Proefcentrum voor Sierteelt en op de bestaande mogelijkheden om de zaken lokaal aan te kopen. Daartoe wil ik me engageren, maar over meer zal het niet gaan, aangezien we voor de rest geen hefbomen hebben om dat te verplichten. Ik ga er echter van uit dat de gemeenten, de provincies en alle organisaties die bezig zijn met natuur, landbouw, jacht, recreatie en erfgoed die vertegenwoordigd zijn in raden van bestuur, daar aandacht voor zullen hebben, zeker wanneer we daar per brief nog eens extra op wijzen.

De voorzitter: De heer De Meyer heeft het woord.

Jos De Meyer (CD&V): Minister, ik ben tevreden met uw antwoord. Ik heb alle begrip dat u niet rechtstreeks kunt ingrijpen bij deze organisaties maar een brief naar hen met de motivatie kan ongetwijfeld een aanzet zijn om eventjes na te denken waar zij best hun aankopen doen. We weten allemaal dat onze Vlaamse sierteelt het niet gemakkelijk heeft en het gaat hier soms over belangrijke aankopen.

De voorzitter: De heer Wouters heeft het woord.

Peter Wouters (N-VA): Ook wij zijn voorstander van aankopen van inheemse planten bij lokale kwekers. Op een inheemse plant zoals de meidoorn die in Polen wordt gekweekt, zit echter een heel groot verschil. Het is dan ook belangrijk om de inheemse planten bij de lokale kwekers te kopen. We kunnen daar zeker het advies versterken dat de minister wil geven.

Bart Dochy (CD&V): Minister, vallen die vzw's die worden gesubsidieerd door de Vlaamse overheid, ook onder de wet op de overheidsaanbestedingen wat betreft de aankoop van dergelijke hoeveelheden groen en plantmateriaal?

Minister Joke Schauvliege: Volgens mij wel.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Grete Remen aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over het Nederlandse voorstel om op verpakkingen 'ten minste houdbaar tot' af te schaffen – 1666 (2017-2018)

Voorzitter: mevrouw Sabine Vermeulen

De voorzitter: Mevrouw Remen heeft het woord.

Grete Remen (N-VA): Minister, Nederland kondigde een aantal weken geleden, bij monde van uw Nederlandse collega, minister Carola Schouten, aan dat ze de 'ten minste houdbaar tot'-datum (THT) wil afschaffen. Producten die zeer lang houdbaar zijn, zouden volgens minister Schouten gerust zonder een THT-datum kunnen.

De maatregel past in haar plan om de voedselverspilling in Nederland tegen te gaan. Nu al bestaat er een lijst van voedingsmiddelen die geen enkele houdbaarheidsdatum moeten krijgen zoals suiker, azijn, keukenzout, snoep en dranken met een alcoholpercentage van 10 procent of meer. Die wil minister Schouten nu dus uitbreiden. Dat moet echter op Europees niveau gebeuren.

Ook Vlaanderen kent, helaas, de problematiek van voedselverspilling. Bij een nulmeting in 2015 bleek dat de hele productieketen en de consument samen goed zijn voor 907.000 ton aan voedselverlies. Vlamingen verspillen per jaar ongeveer 160.000 ton voedsel. Verwarring over de houdbaarheidsdatum is daarbij een vaak voorkomende oorzaak.

Een vijfde van de Vlamingen zou het verschil niet kennen tussen 'te gebruiken tot' (TGT) en 'ten minste houdbaar tot' (THT). 'Te gebruiken tot' geldt voor zeer bederfelijke voedingsmiddelen zoals vers vlees en vis. Deze producten mogen absoluut niet geconsumeerd worden na de vervaldatum. 'Ten minste houdbaar tot' geldt voor producten die minder bederfelijk zijn zoals koffie en diepgevroren producten. Deze producten kan men gerust ook nog eten of drinken na de vervaldatum zonder ziek te worden. Het enige wat kan gebeuren, is dat de smaak, geur of textuur wat verandert.

De THT-datum heeft dus niets te maken met voedselveiligheid en gezondheid maar wel met het garanderen van kwaliteit. Toch scheren nog veel mensen de verschillende datums over dezelfde kam en verdwijnt er dus veel te veel voedsel onnodig in de vuilnisbak.

Professor Mieke Uyttendaele van de vakgroep Voedselveiligheid en Voedselkwaliteit van de Universiteit Gent is alvast een voorstander van de uitbreiding van de lijst met producten die geen houdbaarheidsdatum moeten krijgen.

Volgens haar kunnen consumenten vaak zelf perfect oordelen of iets nog goed is. Dat kan bijvoorbeeld door te ruiken, te voelen of te proeven. We hebben natuurlijk onze zintuigen. Uit een kleinschalig onderzoek van de universiteit van Wageningen in Nederland in 2017 bleek overigens dat 12 procent minder voedsel wordt weggegooid als de 'ten minste houdbaar'-datum niet wordt vermeld.

Minister, hoe staat u tegenover de uitbreiding van de lijst met producten die geen houdbaarheidsdatum moeten krijgen? Zult u uw Nederlandse collega steunen wanneer ze een dergelijk voorstel voorlegt aan Europa? Wordt er in de Ketenroadmap Voedselverlies, die voedselverspilling in Vlaanderen met 15 procent wil doen dalen tegen 2020, gewerkt rond de houdbaarheidsdatum van producten? Zo niet, zijn er dan acties gepland die de focus specifiek leggen op de houdbaarheidsdatum van de producten?

In uw meest recente beleidsbrief en in een persmededeling op 16 maart 2018 spreekt u over het verlagen van de milieu-impact van het consumentengedrag.

Zo zijn er acties omtrent brood en gekke groenten en fruit. Welke maatregelen die gericht zijn op de verandering van het consumentengedrag zullen het komende jaar worden uitgerold door uw departement en de ketenroadmap? In welke mate zult u hierbij gebruikmaken van nudgingtools?

In 2019 wordt er een tussentijdse monitor gepubliceerd die de geboekte vooruitgang inzake voedselverlies in kaart brengt. Is er binnen de voorlopige resultaten reeds een positieve trend zichtbaar?

De voorzitter: Minister Schauvliege heeft het woord.

Minister Joke Schauvliege: Collega Remen, met het probleem dat u aanhaalt, zijn we hard bezig in Vlaanderen. We moeten toch een onderscheid maken. Alles wat voedselveiligheid betreft, ook in relatie tot volksgezondheid, is een federale bevoegdheid en geen landbouwbevoegdheid. We zitten ook binnen een eengemaakte Europese markt met het vrije verkeer van goederen. Aan voedingsmiddelen zit een heel belangrijke Europese dimensie. Mochten alle lidstaten opnieuw eigen regeltjes beginnen te maken, dan eindigen we misschien met 28 verschillende houdbaarheidsdata op verpakkingen. De consument zou daar ook niet wijzer van worden.

Uiteraard blijkt uit onderzoek dat er verwarring is bij de consument tussen twee types van houdbaarheidsdatum: 'ten minste houdbaar tot' en 'te gebruiken tot'. Als de lijst van producten waarop geen houdbaarheidsdatum wordt gedrukt, moet worden aangepast of uitgebreid, dan ben ik daar zeker voorstander van. Maar dat is een federale bevoegdheid.

Wat de Ketenroadmap Voedselverlies betreft, wordt er in het kader van de deelactie 'Consumenten sensibiliseren, inspireren en engageren over voedselverlies' aandacht geschonken aan het correct begrijpen van 'ten minste houdbaar' en 'te gebruiken tot'. Zo kan de consument die informatie zoekt, terecht op www.voedselverlies.be, waar heel wat correcte informatie en grafieken op staan die mensen kunnen helpen. Dit wordt ook verspreid door andere organisaties. Die Ketenroadmap Voedselverlies wordt heel ruim gedragen.

Momenteel loopt er vanuit het Departement Omgeving ook een onderzoek naar voedselverlies en consumentengedrag bij Vlaamse huishoudens. Het zal vooral in kaart brengen wat de hoeveelheid voedselverlies is bij Vlaamse huishoudens, maar ook het aankoopgedrag, de bewaarmethodes, de eetpatronen en de kennisleemten, de motivatoren en de psychologische mechanismen voor dat gedrag. De kennis van de houdbaarheidsdatum maakt deel uit van dat brede onderzoek.

De resultaten worden in het najaar verwacht. Zo hopen we een goed beeld te krijgen van eventuele hotspots die aanleiding kunnen geven tot substantieel voedselverlies bij de consument thuis.

De resultaten vormen de basis voor het voedselverliesforum in 2018, dat dit najaar zal plaatsvinden en focust op voedselverlies van de consument. Dat zal samen met alle stakeholders worden besproken. De Ketenroadmap Voedselverlies is trouwens ook samen met minister Homans opgemaakt.

In 2019 is de oplevering van een tussentijdse monitoring. Dit zal de voedselverliezen, voedselreststromen en een valorisatie in kaart brengen, en nagaan wat de evolutie is tussen 2015 en 2017. Dat kan zeer nuttig zijn om de performantie van ons plan te bekijken. Dat plan bevat tal van initiatieven over wat we bijvoorbeeld doen met reststromen, om die te kunnen valoriseren. Het is een plan waar heel veel acties in staan en waar heel veel actoren aan deelnemen.

Dit is een problematiek die u hier terecht aanhaalt. Vanuit onze bevoegdheid doen we wat we kunnen, maar sommige zaken moeten ook op andere niveaus gebeuren.

De voorzitter: Mevrouw Remen heeft het woord.

Grete Remen (N-VA): Minister, het is inderdaad een Europese richtlijn van 2014 die het voorschrijft. Het is een federale bevoegdheid, dat weet ik wel, maar ik wil er nogmaals op wijzen dat de voedselverspilling ook Vlaanderen treft. Naast Nederland en Finland zijn wij een van de koplopers in Europa. We mogen ons dus niet verbergen achter federale en Europese bevoegdheden. Maar ik begrijp dat wel, een bevoegdheid is een bevoegdheid.

De Vlaamse consument verspilt jaarlijks tussen de 18 en 26 kilogram eten. Dat brengt ons op 116.000 tot 168.000 ton voedsel per jaar. Zo gooien we 10 procent van het eten dat we kopen, klakkeloos weg. Die impact heb ik al vermeld, maar er is ook een enorme impact op het klimaat. Daarvan heb ik cijfers opgezocht: 466.000 tot 663.000 ton CO₂ per jaar. Ook de economische schade valt niet onderschatten. Ik geef nog enkele cijfers: we gooien per jaar 564 miljoen euro aan eten letterlijk weg. We mogen dat dus toch niet onderschatten. Het is een zwaar probleem, niet alleen ethisch, maar ook op het vlak van economie en klimaat.

Het voorstel van Nederland kan daar op heel wat bijval rekenen. Die studies bevestigen de negatieve impact van die 'ten minste houdbaar tot'-datum, wat wel een federale bevoegdheid is.

23 procent van de ongeopende verpakkingen heeft een THT-datum die is overschreden terwijl dat product nog perfect kan worden gebruikt. 11 procent van de ongeopende verpakkingen heeft zelfs een THT-datum die niet is overschreden. Bij een correcte TGT-datum is dat 14 procent. We gooien dus veel te veel en veel te snel weg. Dan kom ik tot mijn punt dat de consument op zijn minst ook vanuit Vlaanderen extra moet worden gesensibiliseerd, zoals u aangeeft, maar dat mag nog een duwtje in de rug krijgen want dit probleem is nefast.

De consument, en ter zake moeten we toch een beetje dwingend sensibiliseren, moet ook leren duurzaam aankopen en consumeren. Ik denk dan aan lokale, seizoensgebonden producten kopen. Korteketeninitiatieven spelen daar ook op in. Het 'first in, first-out'-principe zou ook een beetje dwingend moeten worden gehandhaafd: het grijpen naar de achterkant van het schap werkt ook alleen maar voedselverspilling in de hand. Het zijn niet alleen de productieprocessen, de producenten, het consumentengedrag. Het is ook de massaproductie van voedingsproducten voor een Vlaamse markt die oververzadigd is qua aanbod, waar supermarkten eigenlijk een prijzenoorlog uitvechten, waar er meer aanbod is dan vraag. De overheid heeft dus zeker ook een belangrijke rol.

Ik wil even aangeven dat Frankrijk hierin in 2016 een grote stap heeft gezet. Supermarkten van een bepaalde grootte, van 400 vierkante meter, moeten ongebruikt en onverkocht voedsel doneren. Gooien ze het toch weg, dan moeten ze een boete betalen. Dat is een beetje de stok achter de deur, maar die inspanning leverde Frankrijk wel een toppositie op in de Food Sustainability Index in 2017.

Minister, hoe kunt u dus de consument dwingender sensibiliseren over het duurzaam aankopen en gebruiken van voedselproducten, meer specifiek met nog meer sensibiliseringsacties omtrent de THT-datum?

De voorzitter: De heer De Meyer heeft het woord.

Jos De Meyer (CD&V): Spontaan heb ik veel sympathie voor de vraagstelling en de zorg die onze collega formuleert. Dat sluit ook perfect aan bij de resolutie die we destijds niet alleen in deze commissie, maar ook in de plenaire zitting unaniem hebben goedgekeurd. Anderzijds mogen we echter niet vergeten dat volksgezondheid de absolute prioriteit is, en we moeten natuurlijk ook rekening houden met de eengemaakte markt.

Ik zou wel een suggestie willen doen aan de commissie, maar we kunnen dat bekijken bij de regeling van de werkzaamheden. De minister heeft een aantal interessante studies aangekondigd. Die lopen en de resultaten ervan zullen in het najaar bekend zijn. Als we van het kabinet een signaal zouden krijgen wanneer die studies daadwerkelijk zijn afgerond, dan zou dat ons de kans geven om in de commissie op dat moment opnieuw bij de problematiek stil te staan op basis van nog wat meer wetenschappelijke gegevens.

De voorzitter: De heer Vanderjeugd heeft het woord.

Francesco Vanderjeugd (Open Vld): Voorzitter, minister, ik denk dat de insteek van collega Remen een heel goede insteek is om hier ook het debat nog aan te scherpen in het licht van de resolutie over voedselverspillingen die we hier hebben goedgekeurd, zoals collega De Meyer ook stelt. Het is belangrijk dat we daar bewust mee bezig zijn, ondanks het feit dat dat natuurlijk, zoals u waarschijnlijk zelf hebt aangehaald, een Europese bevoegdheid is.

Wat de kwestie van data afschaffen betreft, misschien is dat niet de enige oplossing. Ik denk echter wel dat veel data die op producten staan, eigenlijk veel te kort zijn. Het gaat inderdaad niet over volksgezondheid. Die moet inderdaad altijd prioritair zijn, maar consumenten zien een datum staan en gaan dat product niet meer kopen omdat ze denken dat het slecht zal zijn, terwijl het nog zoveel langer houdbaar is. Ik denk dus inderdaad aan bewustwording, maar ik denk ook dat daar Europees ook wel aan moet worden gesleuteld, zodat data toch wel iets correcter zijn dan wat nu op de verpakking staat. Wat data afschaffen betreft, ik denk dat, zoals collega De Meyer ook aanhaalt, voedselveiligheid heel belangrijk is. Er is de gevoeligheid daaromtrent. Als men dan bijvoorbeeld iets eet en daar staat geen datum op en men voelt zich niet goed, dan gaat men misschien ook sneller geneigd zijn om de producent te gaan aanklagen. Ik denk dus dat ergens tussenin, in het geheel dat wordt aangekaart, daar toch zeker op Europees niveau bewuster mee moet worden omgegaan, dat daar aan de regelgeving moet worden gesleuteld, zodat producten minder snel hoeven te worden weggesmeten. Ik vind het in ieder geval een noemenswaardig gegeven om de bewustwording aan te wakkeren, ook in deze commissie.

De voorzitter: Minister Schauvliege heeft het woord.

Minister Joke Schauvliege: Wanneer wij voedselverlies aanpakken, dan doen we dat planmatig. We hebben dus echt een volledig plan uitgewerkt, dat ook wordt gedragen door de voltallige Vlaamse Regering. Dat werd aan de regering voorgelegd en wordt ook gedragen door tal van ministers die ter zake diverse bevoegdheden dragen. Zo wordt bijvoorbeeld vanuit Armoedebestrijding ook heel nauwlettend gevolgd dat een aantal zaken ook naar mensen gaan die niet altijd even goed toegang hebben tot voedsel. Het gaat ook over misvormd voedsel, groenten en fruit die er op het eerst gezicht niet perfect uitzien, maar eigenlijk zeker kunnen worden gebruikt en even gezond zijn als ander voedsel.

Een van de punten is ook die informatiesensibilisering van de consument. Ik heb daarnet verwezen naar de website. Er zijn tal van acties die daarin ook zijn opgeleijst. Uiteraard kun je daar ook steeds verder in gaan. Mevrouw Remen, dat is ook de reden waarom het Departement Omgeving nu een bijkomende studie aan het doen is, om te bekijken waar het kan bijsturen, waar er nog kennis ontbreekt en hoe we daar volop op kunnen inzetten. Uw bekommernis wordt dus zeker meegenomen. Dat is ook een van de redenen waarom die studie wordt uitgevoerd. Dat zal ons zeker ook nieuwe inzichten geven. Ik denk dat we alle acties die lopen om de consument nog meer bewust te maken, zeker moeten ondersteunen.

Ik zie ook dat er binnen de ondernemerswereld volop op initiatieven wordt ingezet. Ik geef een heel concreet voorbeeld. Ik was onlangs te gast bij Hogeschool

Gent, waar studenten met een eigen onderneming waren begonnen om groenten en fruit die er niet uitzien en daardoor niet verkocht geraken, op te kopen en te verwerken in hamburgers. Men moet dan minder vlees in die hamburgers verwerken en die groenten en dat fruit zitten daarin, worden perfect vermengd, en de consument is daar ook een fan van.

Ze hebben daarvoor trouwens een prijs voor innovatie in de sector gewonnen.

Dit is iets dat op alle vlakken serieus begint te spelen. U hebt honderd procent gelijk: ook de ecologische voetafdruk van de voedselverspilling kost ons handen-vol geld. Ook de opwarming van de aarde of bijvoorbeeld de verspilling van water moeten zeker in rekening worden gebracht.

We hebben een heel goed programma 'Milieuzorg op school' waarbij leerlingen heel hard worden gesensibiliseerd met betrekking tot afval, waterverbruik enzovoort. Misschien moeten we kijken of we in dit programma waarmee we heel veel leerlingen bereiken en zij op hun beurt hun ouders sensibiliseren, geen luikje voedselverspilling moeten opnemen om dat wat meer onder de aandacht te brengen van jongeren en hun het verschil uit te leggen tussen 'ten minste houdbaar tot' en 'te gebruiken tot'.

De voorzitter: Mevrouw Remen heeft het woord.

Grete Remen (N-VA): Minister, ik dank u dat u extra zult sensibiliseren en dat u er extra aandacht voor zult hebben. Voedselveiligheid, kwaliteit, volksgezondheid zijn natuurlijk heel belangrijk. Het gaat hier niet over bederfelijke goederen zoals vlees of vis, maar echt om producten die eigenlijk geen datum nodig hebben zoals pasta, koffie, suiker. Ik zit zelf in de voedingssector. Die producten zijn misschien niet eeuwig houdbaar, maar wel nog perfect eetbaar na de houdbaarheidsdatum. We moeten daar echt op blijven inzetten.

Ik weet ook dat dit een Europees en een federaal verhaal is, maar waarom kunnen we niet vanuit Vlaanderen of Nederland druk zetten op Europa? Daar zijn nog landen mee bezig. Dit is een probleem dat we moeten aanpakken.

Ik kijk ook uit naar de resultaten van de ketenroadmap in 2019. Ik hoop echt dat Vlaanderen hier het voortouw in kan nemen waardoor er veel minder voedsel wordt verspild. Dat komt het milieu en de economie ten goede.

Ik dank u voor uw aandacht voor deze problematiek.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Jos De Meyer aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over het welbevinden in de land- en tuinbouwsector
– 1685 (2017-2018)

VRAAG OM UITLEG van Sofie Joosen aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over het Jaarverslag 2017 van de vzw Boeren op een Kruispunt
– 1696 (2017-2018)

Voorzitter: mevrouw Sabine Vermeulen

De voorzitter: De heer De Meyer heeft het woord.

Jos De Meyer (CD&V): Voorzitter, minister, uit de enquête van het Landbouwmonitoringsnetwerk (LMN) van het Departement Landbouw en Visserij vorig jaar bleek dat negen op de tien landbouwers hun werk boeiend vinden en dat acht op

de tien voldoening vinden in hun werk. Ruim drie vierde van de deelnemers aan de enquête was tevreden met zijn leven. Anderzijds kampt een op de vijf met hoge tot zeer hoge stress. De stress komt meest voor bij landbouwers met een gemengd rundveebedrijf, openluchtgroenten en fruit, en het minst bij akkerbouwers.

Niettegenstaande de goede cijfers voor tevredenheid in het algemeen, blijkt dat 35 procent van de ondervraagden ontevreden is over zijn inkomen. Bij de meldingen van stress wordt het inkomen dan ook aangegeven als een belangrijke kopzorg. Niet toevallig bleek dat ook uit een recente Panoreportage met de passende titel 'Belgische boeren leveren topkwaliteit zonder dat ze er een eerlijke prijs voor krijgen'. In de commissie Landbouw is dan ook al geregeld gesproken over een versterking van de inkomensstabiliteit en een betere marktpositie via ketenoverleg.

Uit het jaarverslag 2017 van de vzw Boeren op een Kruispunt blijkt ook dat problemen rond welzijn en welbevinden in de sector niet onderschat moeten worden. Ongeveer 10 procent van de beroepsland- en -tuinbouwers vroeg ooit advies en ondersteuning aan de vzw. In 2017 werden 402 huisbezoeken aan adviesvragers uitgevoerd door gespecialiseerde freelancepsychologen van Boeren op een Kruispunt. Dat is een forse stijging tegenover vorige jaren: in 2016 waren er 286 huisbezoeken en in 2015 waren er 302. De aandacht voor psychosociale problemen is dus een belangrijk aandachtspunt.

Minister, welke evolutie ziet u in aantal en aard van de psychosociale problemen in de land- en tuinbouwsector?

Boeren op een Kruispunt levert schitterend werk met betrekking tot het welzijn van land- en tuinbouwers. Welke manieren ziet u om beleidsmatig nog meer in te zetten op preventie van psychosociale problemen en het verbeteren van het psychosociaal welbevinden?

Het project KRATOS voor advies aan land- en tuinbouwers loopt nog tot eind 2018. Is het niet zinvol dat naast de modules die nu reeds aan bod komen, er ook ruimte komt voor advies naar psychosociaal welzijn op het bedrijf of ziet u andere beleidsinitiatieven als mogelijkheid daartoe?

In de Panoreportage werd een link gelegd naar de verantwoordelijkheid van de consument die door zijn keuzes mee bepaalt welke kwaliteitseisen en prijzen gelden voor landbouwproducten. Vindt u het nuttig of wenselijk om via beleidsinitiatieven in te spelen op consumentenverantwoordelijkheid ten opzichte van de sector?

De voorzitter: Mevrouw Joosen heeft het woord.

Sofie Joosen (N-VA): Minister, recent verscheen inderdaad het jaarverslag 2017 van de vzw Boeren op een Kruispunt (BoeK). Het werkstuk kreeg de titel 'Niemand laten vallen'. Het verslag was veel minder lijkig dan de jubileumeditie naar aanleiding van 10 jaar BoeK vorig jaar, maar bevat toch weer een aantal interessante gegevens. Zo betaalde BoeK in 2017 402 huisbezoeken van gespecialiseerde psychologen aan landbouwers die om advies vroegen. Dat is een merkwaardige stijging tegenover de vorige jaren. In 2016 waren er dat 286 en in 2015 302.

Wat de vooruitzichten voor de komende jaren betreft, verwacht BoeK problemen in drie sectoren: de melkveehouderij, de varkenshouderij en de groentetelers. Wat mij verder opvalt in het verslag is de expliciete vermelding van het mislopen van projectfinanciering op de voorwaarde dat de te subsidiëren actie innoverend moet zijn, naast de vraag naar het vinden van partners voor samenwerking. Er wordt verwezen naar gewenste samenwerkingsakkoorden met de Vlaamse gemeenten. Ook met de academische wereld en onderzoekers zou er aansluiting moeten worden gevonden om "de waarnemingen aan de frontlinie te toetsen aan theoretisch en fundamenteel onderzoek". Tot zover een kort overzicht van het jaarverslag.

De opmerkelijke stijging van de psychologische ondersteuning springt heel erg in het oog. Er wordt in het verslag niet ingegaan op de redenen daarvoor. Minister, hebt u zicht op de oorzaken daarvan?

BoeK suggereert om te investeren in een medewerker die samenwerkingsakkoorden opmaakt met de verschillende gemeenten. Nu worden boeren en landbouwers in moeilijkheden vaak verkeerdelijk doorverwezen naar Dyzo, de gesubsidieerde dienst voor zelfstandigen in moeilijkheden. Die ambitie stond ook al in het vorige jaarverslag. Is daarin vooruitgang geboekt intussen? Kan die investering in een medewerker in het bestaande kader of heeft BoeK dan meer middelen nodig? Om de aansluiting met de academische wereld en onderzoekers te kunnen maken, wil BoeK investeren in een medewerker. Kan dit binnen het bestaande kader?

Het mislopen van projectfinanciering is uiteraard jammer. Hoe meer middelen, hoe meer noden er kunnen worden gelenigd. Kunt u die problematiek wat meer schetsen?

Wat opviel in de cijfers van vorig jaarverslag, was dat slechts 26 procent van de toen door BoeK bezochte bedrijven een bedrijfseconomische boekhouding voerde. Dat zijn spectaculaire cijfers, waarop we toen uitgebreid zijn ingegaan. In dit jaarverslag wordt daar niet opnieuw op ingegaan. U zei vorig jaar terecht dat we de deelgroep van landbouwers die BoeK contacteert, niet zomaar kunnen extrapoleren. U verwees toen naar een telling die uitwees dat 57 procent van alle Vlaamse landbouwers een boekhouding voerde. Beschikt u over recentere cijfers, zowel voor de boeren die een beroep deden op BoeK als voor de gehele landbouwsector?

De voorzitter: Minister Schauvliege heeft het woord.

Minister Joke Schauvliege: Ik dank de heer De Meyer en mevrouw Joosen voor deze vraag. Het geeft me de kans om een en ander goed te duiden.

Er wordt gevraagd naar de evolutie van psychosociale problemen in de Vlaamse landbouw. Daar zijn geen specifieke aparte gegevens over beschikbaar. De landbouwsector is geen eiland en is dus ook niet immuun voor algemene maatschappelijke tendensen zoals de digitale kloof, prestatiedruk, vereenzaming, complexiteit van onze maatschappij en burn-out.

De verwachtingen die aan landbouwondernemers worden gesteld, zijn zeer hoog, niet enkel op vlak van de voedselproductie zelf, maar ook op vlak van de randvoorwaarden die daarbij komen kijken. Het gemiddelde arbeidsinkomen dat een landbouwer in ruil ontvangt, ligt fors onder het algemene gemiddelde van de Belgische beroepsbevolking. Zoals de vzw Boeren op een Kruispunt (BoeK) terecht aangeeft, kan dit tot spanningen en problemen leiden.

BoeK ervaart een constructieve en professionele dialoog met andere bevoegde overheidsdiensten die, elk vanuit de eigen bevoegdheden, beleidsmatig en in de praktijk kunnen bijdragen aan de preventie van psychosociale problemen en het verbeteren van het psychosociaal welbevinden. Zonder de doelstellingen te bemoeilijken, is er een vlotte doorverwijs naar de hulporganisatie en is dialoog mogelijk om een haalbare oplossing te vinden, zeker voor kwetsbare bedrijven. Hierbij worden privacyregels en deontologie niet uit het oog verloren. Er is ook een goed overleg met collega Vandeuren.

Met Dyzo, de organisatie voor zelfstandigen in moeilijkheden, heeft BoeK een afspraak, zodat de boeren en tuinders worden doorgestuurd naar de juiste instantie en omgekeerd.

In bijkomende uitbreiding van de structurele werkingsmiddelensubsidie voor BoeK is momenteel niet voorzien. Het binnenhalen van projectfinanciering is voor

Boeren op een Kruispunt geen doel op zich, maar een middel om meer zaken te kunnen aanpakken. Meerdere projectvoorstellen treden in competitie met elkaar en er gebeurt altijd een objectieve beoordeling en selectie. We kunnen op voorhand dus niet garanderen wat de uitkomst zal zijn.

U verwijst ook naar KRATOS, en dat is een adviessysteem dat deel uitmaakt van het Europese plattelandsbeleid. Een module 'psychosociaal welzijn' zou volgens mij nuttig zijn en een goed instrument zijn, maar de Europese wetgever laat dit vooralsnog niet toe. Dit zal aan bod komen tijdens de besprekingen van het nieuwe gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB) na 2020.

Er zijn geen recentere cijfers over de bedrijfseconomische boekhouding beschikbaar. Het inwinnen van informatie louter en alleen voor statistische doeleinden is een mes dat aan twee kanten snijdt. Aan de ene kant kan het nuttige info opleveren, aan de andere kant verzwaren bevragingen de administratieve lasten voor de landbouwers. Ik ben eerder terughoudend op dat vlak, want de omvang van de administratie waar landbouwbedrijven mee geconfronteerd worden, is vaak vergelijkbaar met die van kmo's, terwijl landbouwers doorgaans geen personeel in dienst hebben om die administratie uit te voeren.

Op vlak van de voedselprijzen speelt de consument inderdaad een cruciale rol. Want winkelen en aankopen kun je vergelijken met dagelijks gaan stemmen: je stemt voor product X met eigenschappen Y en prijs Z, en dus ook voor wie er achter dat product schuilgaat. Maar ik geloof er niet in dat een oplossing alleen van de consumentenzijde zal komen, want net zoals de producenten zijn ook consumenten economische wezens die zich vooral laten leiden door prijzen in de economie. Men is vaak fier als men in zijn speurtocht het goedkoopste product heeft gevonden. Dat zit ingebakken in de mens. Men staat er ook niet altijd bij stil. Als men een pakketje bestelt in China, staat men er niet bij stil dat een dichte kennis zijn job kan verliezen als iedereen dat zou doen.

Zoals gezegd speelt de consument een sleutelrol, maar daar zal niet de oplossing liggen. Ook de winkeliers en retailers hebben een rol te spelen en kunnen consumentengedrag sturen. Prijsvorming in de economie is natuurlijk altijd het resultaat van vraag en aanbod. Een vuistregel is dat overaanbod leidt tot een prijsdaling. Op dat vlak is er nog vooruitgang te boeken omdat de aanbodzijde vanuit landbouw in veel subsectoren erg versnipperd is. De mededingingsregels bepalen dat er niet zomaar afspraken kunnen worden gemaakt over volumes en prijzen, want dat zou kunstmatig tot hogere consumentenprijzen leiden. Maar specifiek voor de primaire sector zijn er bepaalde uitzonderingen voor producenten- en brancheorganisaties, uitzonderingen die nog niet optimaal benut worden. Ik pleit ervoor om dat wel te gaan doen.

Samengevat: in een vrijemarkteconomie heeft de consument inderdaad een belangrijke rol, want de vraagzijde bepaalt de aanbodzijde, maar dat betekent niet dat de aanbodzijde zelf ook geen initiatieven kan nemen om de situatie te verbeteren. Overheden kunnen en zullen die initiatieven niet nemen in plaats van de ondernemerswereld zelf, maar kunnen de ondernemers wel faciliteren en promoten. Dat is ook het beleid dat wij voeren binnen de context waarbinnen wij het mogen doen van Europa.

De voorzitter: De heer De Meyer heeft het woord.

Jos De Meyer (CD&V): Minister, ik dank u voor uw geëngageerd antwoord.

Collega's, het is duidelijk dat welzijn ruimer is dan het financieel-economische aspect, maar dat natuurlijk de inkomenssituatie wel een grote invloed heeft op het welzijn van de mensen in de land- en tuinbouwsector. Maatschappelijke waardering draagt ongetwijfeld ook bij tot het welzijn van de land- en tuinbouwers.

Minister, u zegt dat we op dit moment van Europa in KRATOS geen module mogen steken in verband met welzijn. Ik hoop dat in een toekomstig GLB, naast de veertien adviesmodules die nu reeds mogelijk zijn, ook daar ruimte voor zal zijn.

Fundamenteel lijkt mij preventie, maar u moet natuurlijk goed weten op welke manier we tewerk moeten gaan. Mijn zorg is of er op dit moment al grondig doelgericht onderzoek is gedaan naar stresssituaties in de land- en tuinbouw en hoe we dit beter kunnen voorkomen. Is hier mogelijk een opdracht voor het Instituut voor Landbouw-, Visserij- en Voedingsonderzoek (ILVO) in samenwerking met Boeren op een Kruispunt en eventueel andere instanties al of niet zinvol?

De voorzitter: Mevrouw Joosen heeft het woord.

Sofie Joosen (N-VA): Minister, ik dank u voor uw antwoord.

Pas in een goed functionerende markt kan de landbouw volop renderen en kan die landbouwer volop gaan voor het ondernemerschap en voor innovatie. We gaan het straks nog hebben over die innovatie en het ondernemerschap dat onze Vlaamse landbouw net zo uniek maakt.

Een Europese echte structuuromslag binnen het land- en tuinbouwbeleid dringt zich nu op. Hoe prachtig het werk van BoeK ook is – en dat mag zeker worden gezegd –, in de ideale wereld zou het overbodig moeten zijn.

Vaak is Boeren op een Kruispunt helaas ook een begrafenisondernemer in plaats van een hulpverlener. Vragen komen laat, schuldenbergen zijn hoog, problemen zijn geëscaleerd tot dramatische situaties en in vele bedrijven is ook de lijn tussen privésituatie en het bedrijf zelf heel dun. Ik denk dat Vlaanderen ook daar een rol heeft te spelen, want vaak kan een juridische structuur al heel wat soelaas bieden op dat vlak.

Ik geloof ook sterk in de rol van de lokale besturen. Steden en gemeenten hebben een korte lijn met hun ondernemers en hun land- en tuinbouwers. We kennen ze allemaal persoonlijk. We kennen het bedrijf. We kennen het gezin. De drempel naar het lokale bestuur is voor een land- en tuinbouwer vaak heel laag. Op die manier kunnen we ook vaak vroeger aan de slag gaan met Boeren op een Kruispunt zodat situaties niet dramatisch hoeven te escaleren.

Ook flexibiliteit mag geen taboe zijn. Omschakeling, en ja zelfs begeleiding uit de sector, moeten we bespreekbaar maken. Boeren op een Kruispunt speelt daarin een heel belangrijke rol.

Ik wil nog even terugkomen op de bespreking van de beleidsbrief. We hebben het gehad over invorderingen. Boeren op een Kruispunt heeft een aantal suggesties gedaan aan de administratie voor invorderingen. Minister, u hebt toen gezegd dat u via ervaringen van Boeren op een Kruispunt de procedures voor het innen van Vorderingen wilt onderzoeken. Ik vroeg me af of er al enige evolutie is gemaakt intussen.

De voorzitter: De heer Vanderjeugd heeft het woord.

Francesco Vanderjeugd (Open Vld): Ik sluit me aan bij beide vraagstellers, onder meer om erop te wijzen dat ook wij het werk van de vzw Boeren op een Kruispunt enorm appreciëren.

We kunnen dat jaarverslag op twee manier bekijken. Enerzijds is het stijgend aantal bezoeken aan psychologen zorgwekkend, maar anderzijds is het positief dat steeds meer mensen het taboe doorbreken en de stap zetten naar hulp.

Minister, Boeren op een Kruispunt levert zeer goed werk, maar ook de rol van de partners, meer bepaald de vrouwen in de landbouw, mag niet worden onderschat.

Vaak geven zij dat extra duwtje in de rug om de stap naar hulp te zetten. Hebt u een zicht op wie nu precies de stap zet naar de vzw, dus op de man-vrouwverhouding? Zijn het vaak de vrouwen die dat doen of zijn het ook de mannen? Het lijkt me belangrijk om de rol van de vrouw binnen de landbouw mee in kaart te brengen.

De vzw stelt in haar jaarverslag dat zij niet goed georganiseerd is om in te spelen op aanbiedingen van projectfinancieringen. Zij zal daar in de toekomst op moeten letten om bepaalde zaken niet te missen. Hoe kan de overheid de vzw begeleiden om daar concreter op toe te zien?

De vzw stelt ook dat ze geen vroegdetectie kan doen van kwetsbare bedrijven, wat nochtans cruciaal is. Wanneer men komt aankloppen bij de vzw, is de problematiek soms al zo groot dat het moeilijk is om nog in te grijpen. Hoe kan het beleid daaraan tegemoetkomen?

Tot slot heb ik nog een vraag over het profiel van de landbouwers die komen aankloppen bij de vzw, los van de man-vrouwverhouding. Gaat het over mensen die nog binnen de oude structuur werken of gaat het ook over bedrijven die al in een vennootschap zitten en onder die bedrijfsvorm aan landbouw doen?

De voorzitter: Mevrouw Robeyns heeft het woord.

Els Robeyns (sp·a): Ik sluit me aan bij deze vragen. Ook wij appreciëren het werk van de mensen van Boeren op een Kruispunt. We stellen echter vast dat de schreeuw om hulp vanuit de sector almaar luider klinkt en we kunnen niet langer blind blijven voor de dramatische situaties die zich afspelen achter de schermen van die landbouwbedrijven en die een reële bedreiging vormen voor de toekomst van onze landbouw.

Voor het complexe verhaal over de prijsvorming en de oneerlijke prijzen die de landbouwers vandaag krijgen, bestaat geen eenvoudige oplossing. Minister, ik ben blij dat u zegt dat we de oplossing niet alleen van de consument moeten verwachten. Ik denk dat de overheid daar ook een belangrijke rol in heeft. Verder zegt u dat we ook niet in de plaats mogen treden van, maar ik denk persoonlijk dat we het ook niet langer alleen aan de sector mogen overlaten. De landbouwer zelf vraagt aan de overheid om een belangrijke rol te spelen in die prijsvorming en het niet langer alleen aan de producentenorganisaties over te laten. Ik wil ook dat aspect benadrukken.

De voorzitter: De heer Dochy heeft het woord.

Bart Dochy (CD&V): Ik dank de vraagstellers en ook de minister voor haar antwoord. Ik dank ook de mensen van Boeren op een Kruispunt, die heel degelijk werk verrichten. Ze zien zelf dat hun werk voor een deel is geëvolueerd van enerzijds de harde materiële problematiek van een eventueel financieel probleem naar een psychologische aangelegenheid die misschien de oorzaak is van het financieel probleem of die veroorzaakt wordt door het financieel probleem. Beide situaties bestaan.

In West-Vlaanderen is in het kader van LEADER een project opgezet: Zot van ('t) Boeren. Boeren op een Kruispunt, de landbouworganisaties en de centra voor algemeen welzijnswerk (CAW's) zijn daarbij betrokken. Dit is een interessant project waarbij men specifiek uitkijkt naar die netwerkvorming. Men probeert een netwerk op te bouwen, net om die signaalfunctie te organiseren. Men probeert de erfbetreders te motiveren om binnen hun natuurlijke mogelijkheden die zij hebben, al dan niet privacygekoppeld, de bestaande vrijwilligers en de bestaande contacten in de landbouwwereld aan te spreken om in geval van problemen, die signaalfunctie op te nemen om er zo vroeg mogelijk bij te kunnen zijn.

Het is al eerder gezegd dat de hulpverlening soms te laat komt. De mensen moeten het probleem dus erkennen, ze moeten weten waar ze naartoe kunnen en ze moeten worden geholpen.

Ook in de productie van 'Wij, Varkenland', een heel innemende monoloog over de situatie van een varkensbedrijf, wordt de psychische problematiek, niet de technische, van een varkensboer beschreven. Dat is kopieerbaar naar andere, niet-agrarische sectoren. Ook bij een gewone, lokale zelfstandige kan men een gelijkwaardig patroon zien en een aantal dergelijke situaties.

Minister, maakt het verhaal van Zot van ('t) Boeren deel uit van een evaluatie? Wordt bekeken om dit eventueel via een andere, al dan niet structurele financiering te bestendigen en uit te rollen naar andere delen van Vlaanderen?

De voorzitter: Minister Schauvliege heeft het woord.

Minister Joke Schauvliege: Collega's, ik denk dat we al deze bezorgdheden delen.

Straks hebben we nog een discussie op basis van een andere vraag over een aantal aspecten die hier aan bod komen. Ik zal daar straks verder op ingaan.

Mijnheer De Meyer, uw suggestie over verder doelgericht onderzoek naar stress is terecht. Er is nog niet echt iets gepland maar we zullen nagaan hoe we dat meetbaar kunnen maken.

Mevrouw Joosen, het is zeker niet zo dat Boeren op een Kruispunt moet worden beschouwd als een begrafenisonderneming. Door de jaren heen heeft men de organisatie zeer goed leren kennen en men weet ook dat men daar niet alleen moet aankloppen wanneer het te laat is. Men kent de weg zeer goed. De organisatie heeft overigens een heel goed imago en dus niet alleen een imago dat alleen onopgeloste zaken daar terechtkomen. Er zijn bijvoorbeeld ook bedrijven die bepaalde plannen hebben kunnen doorstarten en ook die kunnen heel veel hebben aan de begeleiding van Boeren op een Kruispunt.

Het is mijn ervaring dat het voldoende geweten is binnen de sector, maar uiteraard kunnen we dat blijven herhalen.

De instructies over de invorderingen en dergelijke meer en de suggesties die Boeren op een Kruispunt heeft gedaan, zijn bezorgd aan onze diensten om daarmee aan de slag te gaan. Wat dat nu concreet is, moet ik navragen. Ik zal dat dan bezorgen aan het commissiesecretariaat.

Wat het profiel van de aanvrager is, zal ik moeten opvragen bij Boeren op een Kruispunt, mijnheer Vanderjeugd. U hebt het daarbij zowel over de verhouding tussen mannen en vrouwen als over het al dan niet in een vennootschap zitten. Ik zal die informatie laten uitsplitsen en bezorgen aan het commissiesecretariaat.

De projectfinanciering is aanvullend. Ik vind het belangrijk dat zij ook een fundamentele structurele subsidie hebben, maar uiteraard kunnen zij ook inschrijven op projecten.

Wat de vroegdetectie betreft, moeten we er alles aan doen om dit nog beter bekend te maken.

Mijnheer Dochy, u verwijst terecht naar het project Zot van ('t) Boeren. Daar moet nog een evaluatie van gebeuren. Op basis daarvan zullen we bekijken of we dit structureel kunnen voortzetten via projecten in andere provincies.

Het gaat hier om een terechte bezorgdheid, die wij allemaal delen en die we goed moeten opvolgen. Vooral het goed bekendmaken van wat de organisatie precies

doet, is een taak van ons allemaal. We moeten onze schouders daar verder onder zetten.

De voorzitter: De heer De Meyer heeft het woord.

Jos De Meyer (CD&V): Een leefbaar inkomen en een faire prijs zijn fundamenteel, maar welzijn is ruimer dan inkomen. Het heeft ook te maken met maatschappelijke waardering. Minister, ik ben tevreden dat u mijn suggestie voor verder onderzoek ter harte neemt en dat u zult nagaan of op dit vlak nog verder onderzoek kan gebeuren.

De voorzitter: Mevrouw Joosen heeft het woord.

Sofie Joosen (N-VA): De vaststelling dat Boeren op een Kruispunt vaak op bedrijven komt wanneer we al in een dramatische situatie zitten, komt natuurlijk niet van mij. Die komt van Boeren op een Kruispunt zelf. We hebben hier een hoorzitting gehad. Ze gaven dat echt aan als een van de belangrijkste problemen waarmee ze worden geconfronteerd, dat ze vaak te laat op bedrijven zijn en dat de situaties dan wel degelijk heel dramatisch zijn. Het is niet aan ons om dat hier vandaag rooskleuriger voor te stellen dan het is. We moeten wel degelijk werk maken van vroegdetectie zodat Boeren op een Kruispunt vroeg kan worden ingeschakeld en de problemen op dat moment nog oplosbaar en omkeerbaar zijn.

De voorzitter: De vragen om uitleg zijn afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Sabine Vermeulen aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over het bereiken van een consensus inzake de aanlandplicht – 1697 (2017-2018)

Voorzitter: de heer Jos De Meyer

De voorzitter: Mevrouw Vermeulen heeft het woord.

Sabine Vermeulen (N-VA): Minister, de zogenaamde big bang van de aanlandplicht van 1 januari 2019 komt steeds dichterbij en de problematiek van de knelpuntsoorten blijft een belangrijk thema. In de verschillende regio's (Noordzee, Noordwestelijke Wateren en Zuidwestelijke Wateren) wordt door de betrokken lidstaten momenteel gewerkt aan gezamenlijke aanbevelingen voor de uitvoering van de aanlandplicht volgend jaar, die in het najaar 2018 in een wettekst moeten worden gegoten.

De lidstaatgroepen moeten proberen tot een unaniem akkoord te komen over hoe en voor welke soorten de overlevings- en de-minimisuitzonderingen kunnen worden gebruikt en waar er nog technische maatregelen kunnen worden opgelegd ter vermindering van de ongewenste vangsten. De uiterste datum voor dergelijk akkoord is 31 mei 2018 – dat is niet lang meer, want nu is het 18 april – en als dit niet wordt gehaald, beslist de Europese Commissie zelf over de nodige wetteksten.

Minister, hoe verloopt het overleg tussen de verschillende lidstaten? Zal er tegen 31 mei 2018 een consensus kunnen worden bereikt? Werden er al belangrijke beslissingen genomen en, zo ja, welke? Zijn de lidstaten vragende partij voor een advies van stakeholders? Zo ja, welke stakeholders wordt naar advies gevraagd?

De voorzitter: Minister Schauvliege heeft het woord.

Minister Joke Schauvliege: Het overleg tussen de verschillende lidstaten vindt plaats op diverse niveaus. Per zeebekken is er een controlewerkgroep, een technische werkgroep en een highlevelgroep. België heeft natuurlijk visserijbelangen

in drie zeebekkens, waar telkens ook een regionale lidstatengroep op is gezet. Het gaat over de Scheveningengroep met de Noordzee en Skagerrak. Ten tweede is er de Noordwestelijke Waterengroep. We spreken dan over het Engels Kanaal, de Keltische zee, inclusief het Bristolkanaal, de Ierse Zee en de wateren ten westen van Schotland. Ten derde is er de Zuidwestelijke Waterengroep met de Golf van Gascogne.

Die drie regionale lidstaatgroepen worden voorgezeten door respectievelijk Duitsland, Ierland en Spanje. De infasering van de aanlandingsplicht voor demersale visserij in de drie regio's werd al in 2016 opgestart en heeft tot nu toe in de praktijk nog geen onoverkomelijke problemen opgeleverd. De moeilijke elementen werden wel naar het einde verdaagd omdat die verder onderzoek vragen.

In overeenstemming met de Europese regelgeving is de Europese Commissie gemachtigd om teruggooiplannen aan te nemen via een gedelegeerde verordening. Daarvoor moeten de lidstaten van de diverse lidstatengroepen gemeenschappelijke aanbevelingen voor specifieke teruggooiplannen in elk van die gebieden van de Europese Commissie voorleggen. Dit moet voor 31 mei van elk jaar zodat de gedelegeerde verordening op 1 januari van kracht is. Momenteel gebeuren de besprekingen in de verschillende fora van elk van die regionale groepen. Dat gebeurt zeer intensief met de bedoeling om voor 31 mei van dit jaar een consensus over elk van de te geven gemeenschappelijke aanbevelingen inzake de aanlandingsplicht te bereiken.

Aangezien de besprekingen nog in volle gang zijn en zich in verschillende stadia bevinden, is het moeilijk daarover concrete voorspellingen te doen. De druk bij de lidstaten om tot een consensus te komen, is zeer hoog. Komt er geen consensus, dan verhuist het initiatief naar de Europese Commissie, die in de teruggooiplannen enkel uitzonderingen voor de minimis kan bepalen. Uitzonderingen zoals voor hoge overleving kunnen er via die procedure niet bij zijn.

Het is nu reeds duidelijk dat de gemeenschappelijke aanbevelingen niet alle problemen kunnen aanpakken. Er zullen nog onopgeloste vraagstukken overblijven, waarover de Raad in december zal beslissen. De Europese Commissie dringt er bij de lidstaatgroepen op aan zo vlug mogelijk aan te geven welke knelpuntsoorten er nog moeten worden opgelost. Het is moeilijk om alle knelpuntsoorten in rangorde van belangrijkheid op te lijsten. In principe zijn alle visbestanden onder total allowable catch (TAC) of vangstbeperkingen potentiële chokes, die in het geval van een gemengde visserij en volledige vroegtijdige benutting, de gehele visserij kunnen lamleggen. De vangstsamenstelling op zee is van zeer vele factoren afhankelijk. We zijn dan ook vragende partij om een snelle, effectieve en pragmatische oplossing te vinden. Dat heb ik vorige maandag in Luxemburg op de Raad Landbouw en Visserij ook nog expliciet geformuleerd voor de Europese Commissie.

Gezien de moeilijkheidsgraad van de besprekingen en de vele technische onzekerheden, is het te verwachten dat de belangrijke beslissingen in de finale fase zullen worden genomen.

De lidstaten die bij de verschillende regio's betrokken zijn, staan in nauw contact met hun visserijsector. Bijkomend zijn er adviesraden per gebied bestaande uit vertegenwoordigers van de sector – 60 procent – en vertegenwoordigers van de belanghebbenden – 40 procent. De adviesraden geven schriftelijke adviezen en worden systematisch uitgenodigd om hun adviezen ook mondeling toe te lichten bij de besprekingen van de regionale lidstatengroepen.

Dit is dus een terechte bezorgdheid, collega Vermeulen, die wij zeer goed opvolgen en waarbij we telkens opnieuw de aandacht vragen van de verschillende lidstaten en ook de Europese Commissie op de raden.

De voorzitter: Mevrouw Vermeulen heeft het woord.

Sabine Vermeulen (N-VA): Minister, toen ik me in het begin van de legislatuur begon te verdiepen in de visserij, dacht ik: o jee, die aanlandplicht is wel een heel complex probleem. Zal dat tegen de datum van 1 januari 2019 echt wel haalbaar zijn? Vissers doen er heel veel aan om ongewenste vangsten te vermijden, maar als er nog nieuwe ideeën naar boven komen, merk ik dat het werkveld vindt dat er te weinig tijd is om die uit te werken.

Noorwegen is al twintig jaar bezig met het invoeren van een soort aanlandplicht. Wij moeten dit doen tegen 1 januari 2019. Ik merk dat er weinig optimisme is over het invoeren van oplossingen voor een teruggooiverbod in de korte tijd die nog rest. De finale fase komt wel zeer dichtbij, dus ik ben zeer benieuwd wat dat zal opleveren. Ik vrees dat Europa hierin misschien zijn kar zal moeten keren.

De voorzitter: De heer Caron heeft het woord.

Bart Caron (Groen): Minister, wat is uw eigen standpunt over de aanlandplicht? Ik hoor bij mevrouw Vermeulen enige twijfel, niet alleen over de haalbaarheid van de datum om dit te realiseren, maar ook enige terughoudendheid over het principe. Ik weet dat er veel technische problemen zijn om de aanlandplicht – teruggooirecht, zou ik kunnen zeggen – te realiseren, maar het is wel een essentiële kwestie als we de visbestanden perfect willen monitoren. Als we een eerlijk level playing field willen hebben in Europa, moeten we dat principe vanuit ecologisch en commercieel standpunt behouden.

Minister, is dat ook uw visie?

De voorzitter: Minister Schauvliege heeft het woord.

Minister Joke Schauvliege: Voor alle duidelijkheid, de principes zijn afgesproken en staan ook niet ter discussie. Ik denk dat op het moment dat de beslissingen zijn genomen, iedereen goed wist wat dat inhield. We hebben er trouwens ook voor gewaarschuwd dat dat niet evident zou zijn. De principes staan dus echter niet ter discussie. Ik denk dat iedereen daarachter staat, maar over de werkbaarheid en de manier waarop men tot die finaliteit komt, moet uiteraard grondig worden nagedacht en gediscussieerd, ook rekening houdend met de eigenheid van de visserij. De ene sector is de andere niet. Je kunt de visserijsector in Frankrijk niet vergelijken met de visserijsector in Vlaanderen. Dat is een heel groot verschil en dat vraagt ook soms wel een andere benadering. Bij ons is er eigenlijk sprake van kleine vissers, die toch wel veeleer beperkt kunnen vissen. Dat kun je niet vergelijken met landen waar de visserij eigenlijk een zeer grote, belangrijke economische speler is. Daarmee moet ook rekening worden gehouden. De draagkracht van de sector is overal anders. Dat is ook altijd ons pleidooi. Daarom is het ook niet slecht om met die verschillende groepen te werken, zoals ik daarnet heb geschetst.

De voorzitter: Mevrouw Vermeulen heeft het woord.

Sabine Vermeulen (N-VA): Collega Caron, het is bij mij niet echt een kwestie van terughoudendheid, maar wel van haalbaarheid. Nu zitten we in de fase dat er een consensus moet worden gevonden door die verschillende groepen, en ik ben zeer benieuwd of die wordt bereikt. Ik hoop dat die kan worden bereikt, want anders is het Europa dat zal beslissen, en dan zitten we pas met zeer grote vragen over de haalbaarheid. Dat is vooral de kwestie. Ik hoop dus echt dat die groepen die consensus kunnen bereiken, want het probleem is nu echt wel dat we op een punt zijn gekomen dat enkel de politiek nog de oplossing kan bieden voor het vermijden van vroegtijdige sluitingen. Ik denk dat de minister inderdaad de weg volgt die ik ook wil volgen, om echt tot een consensus te komen binnen die groepen zelf.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Francesco Vanderjeugd aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over eerlijke prijsvorming van land- en tuinbouwproducten voor de producenten en de rol van de veilingen – 1704 (2017-2018)

Voorzitter: de heer Jos De Meyer

De voorzitter: De heer Vanderjeugd heeft het woord.

Francesco Vanderjeugd (Open Vld): Voorzitter, collega's, minister, ik denk dat iedereen wel de Panoreportage heeft gezien in de paasvakantie. Nu weten we natuurlijk ook allemaal dat de reportages van Pano altijd wel vanuit een bepaalde insteek vertrekken en tendentieuze berichtgeving niet schuwen. Ik denk dat er aan elk verhaal ook twee kanten zijn, maar desalniettemin, los van de Panoreportage, heb ik zelf als Vlaams volksvertegenwoordiger ook wel bepaalde zaken gehoord vanuit de sector, van landbouwers zelf. Ik denk dat het verhaal van de reportage een heel belangrijke rol belicht, zijnde die van de veilingen, die eigenlijk toch producentenorganisaties zouden moeten zijn, dus organisaties die producenten ook moeten beschermen en ervoor moeten zorgen dat die ook een eerlijke prijs krijgen voor hun producten. Dat is toch wel een heel belangrijke, cruciale rol die ze hebben bij het verstevigen van de positie van onze producenten.

Zowel via de reportage als in de sector horen wij dat een bepaalde coöperatie waar landbouwers lid van zijn, erg stringent omgaat met haar leden, dat zij toch wel zeer weinig manoeuvreerruimte hebben. Nu, als je ergens lid van bent, als je bepaalde contracten afsluit en als van je wordt verwacht dat je zoveel levert, dan lijkt het me belangrijk dat die organisatie erop moet kunnen rekenen dat de volumes die in het contract staan, ook worden geleverd. Dat staat buiten kijf. Natuurlijk zou het niet zo mogen zijn dat leden enkel en alleen maar daar mogen leveren. Dat is natuurlijk het vrijemarktprincipe. Er blijkt toch wel dat bepaalde producentenorganisaties hun leden wat ruimte geven om een korteketenverhaal uit te bouwen met een maximum van een kwart van hun productie, maar bepaalde laten dat zelfs niet toe. Dat is wel een beetje een vervelende zaak, omdat Europees landbouwcommissaris Phil Hogan ervoor heeft gezorgd dat er een versoepeling kan komen om bepaalde zaken te gaan afzetten naast de afzet voor die producentenorganisaties.

Ik ga vandaag niet zozeer ingaan op de beschuldigingen over wat er zoal met bepaalde gelden zou gebeuren, wat wordt gemeld in die Panoreportage. Ik denk dat er toch wel twee kanten aan zo'n verhaal zitten.

Er baart me echter toch wel iets zorgen. Als er geruchten zijn, dan lijkt het me wel belangrijk dat we weten of dat klopt of niet, maar als Europese middelen besteed voor die producentenorganisaties niet voor de volle honderd procent bij de tegemoetkoming voor de producenten zouden komen, dan is dat toch wel iets dat van naderbij zou moeten worden bekeken. Ik heb sinds ik parlements lid ben, sinds 2014, aan bepaalde hooggeplaatste personen van de veiling in mijn eigen omgeving gevraagd om eens op bezoek te mogen komen. Ik wacht nog altijd op die uitnodiging. Misschien zal die nu wel iets sneller komen, na deze vraag, maar desalniettemin ... *(Opmerkingen van Bart Caron)*

Gaat u mee? Voilà, collega Caron gaat ook al mee. Maar u moet eerst nog een uitnodiging krijgen.

Desalniettemin denk ik dat het belangrijk is dat de rol van die producentenorganisaties erin bestaat dat ze toch op zijn minst niet onder de kostprijs, onder de productieprijs gaan verkopen, in het belang van die producenten.

Minister, daarom had ik dus wat specifieke vragen. Ik weet dat bepaalde zaken die ik ga vragen, niet onder uw bevoegdheid vallen, maar misschien kunt u met bepaalde vragen die ik zal stellen, bij uw federale collega, minister Peeters, aankloppen om bepaalde onderdelen van mijn vragen door hem te laten onderzoeken.

Welke indruk had u na die Panoreportage? Beschikt u over aanwijzingen dat de Europese subsidies voor die producentenorganisaties niet voor de volle honderd procent aan die producenten ten goede komen? Zijn er indicaties met betrekking tot de beschuldigingen in die Panoreportage? Zo neen, kan dat worden onderzocht, eventueel via een andere bevoegdheid? Hoe wordt de transparantie van de bestedingen van de financiële middelen door de veilingen gewaarborgd? Denkt u dat een bijsturing ter zake nodig zou zijn? Welke maatregelen denkt u meer bepaald in het kader van het nieuwe gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB) te kunnen nemen om de prijs van voedingsmiddelen voor de producenten te verhogen? Ik denk dat er meer bepaald wat het ketenoverleg en dergelijke meer betreft misschien tegemoetkomingen zouden kunnen komen.

Zult u er bij de producentenorganisaties op aandringen, los van de vraag of dat al dan niet uw bevoegdheid is, om bepaalde reglementen te versoepelen, meer bepaald met het oog op de nieuwe commerciële realiteit, zodat er ook een mogelijkheid is dat producenten naast hun lidmaatschap ook een andere afzetmarkt kunnen gaan opzoeken? Speelt de financiering via de GMO-producentenorganisaties (gemeenschappelijke marktordening) parten om zich flexibeler op te stellen tegenover leden en op die manier hogere opbrengsten van hun producten te kunnen garanderen?

Er is natuurlijk de cruciale eis bij heel wat boeren van een eerlijke prijs. We hebben het daar vaak over hier. We hebben het er ook over gehad bij een vorige vraag, over het jaarverslag van Boeren op een Kruispunt. Veilingen zouden er zich toch van moeten vergewissen dat er geen producten worden verkocht onder de kostprijs. Acht u dat haalbaar of wenselijk?

De voorzitter: Minister Schauvliege heeft het woord.

Minister Joke Schauvliege: Ik denk – ik hoop dat toch, in ieder geval – dat geen enkel lid in deze zaal de Panoreportage nodig had om te weten dat de landbouwers zowel aan input- als aan outputzijde prijsnemers zijn, en geen prijszetters. Als iemand dat nog niet zou hebben geweten of die problematiek niet zou kennen, dan zou dat toch wel bijzonder te betreuren zijn. Ik stel ook vast dat de reportage ook niet stilstond bij de oorzaken en mechanismen die aan de basis liggen van de prijsvorming, dat het vaak nogal eenzijdig werd bekeken.

Het ging in de reportage over groenten en fruit, die via een veilingsysteem worden gecommercialiseerd. In andere subsectoren gebeurt de verkoop niet via veilingen, maar toch kan daar ook de prijsvorming problematisch zijn. Het valt dus te betwijfelen of de prijzen beter zouden zijn, mochten telers hun productie via de groothandel commercialiseren.

Dat zou volgens mij tot een versnippering aan de aanbodzijde leiden, wat geen positieve invloed op de prijsvorming zou hebben. De prijsvorming is natuurlijk op vraag en aanbod gebaseerd. We hebben dat trouwens onlangs, tijdens de fipronilcrisis, nog gezien. Een plotse daling van het eieraanbod heeft tot een verdubbeling van de eierprijs geleid. Dit toont aan hoe de markt in elkaar zit.

De prijsvorming heeft ook te maken met de marktmacht. De vraag is dan hoe land- en tuinbouwers hun machtspositie op die markt kunnen vergroten. Ze kunnen dit individueel doen en, zoals in de reportage is getoond, in de korte keten afzetten. Voor een kleine fractie van de producenten is dit zeker een optie, zeker voor een gedeelte van hun productie. Daarnaast is het voor een groot gedeelte

van de telers een oplossing te voorzien in een gegroepeerde afzet door middel van een producentenorganisatie. De meerderheid van de consumenten heeft een voorkeur voor tijdsefficiënte 'one stop-go'-boodschappen, iets waar de grote retailers zich uiteraard in specialiseren.

De stelling dat de Europese middelen waar de producentenorganisaties aanspraak op maken niet ten goede komen van hun leden, vind ik een beetje dubbelzinnig. Producentenorganisaties zijn immers van de producenten en door de producenten opgericht. Ze worden aangestuurd door raden van bestuur waarin ook democratisch verkozen landbouwers zetelen. Het is de verantwoordelijkheid van wie tot een dergelijke organisatie toetreedt om ervoor te zorgen dat de organisatie wordt gestuurd en dat in onderlinge solidariteit leverings- en afzetvoorwaarden worden bepaald. Uiteraard kunnen we niet uitsluiten dat bepaalde beslissingen die de raad van bestuur democratisch neemt misschien niet door iedereen in de organisatie worden gedeeld. Dat is in alle organisaties het geval. Ik denk dat we dit niet kunnen vermijden.

De Europese middelen worden toegekend op basis van een operationeel programma dat de producentenorganisatie in de groenten- en fruitsector moet opstellen. Een operationeel programma loopt over een periode van vijf jaar en vertrekt van een visie. De producentenorganisatie moet bepaalde doelstellingen halen en verwezenlijken. Deze doelstellingen betreffen de productieplanning, de kwaliteitsverbetering, de verhoging van de handelswaarde, de bevordering van de afzet, de milieumaatregelen en de crisispreventie en -beheersing. In de doelstellingen en de daaraan gekoppelde acties staat het voordeel voor de teler altijd centraal. Voor elke actie moet expliciet naar de doelstellingen worden verwezen. Vooraleer de acties en de budgetten worden goedgekeurd, wordt grondig nagekeken of de acties subsidiabel zijn en in de doelstellingen passen. Indien aan een van die zaken niet is voldaan, worden de betrokken acties afgekeurd. Dat gebeurt.

De uitgaven aan infrastructuur en personeelskosten voor de afzet en de kwaliteit van de producten zijn subsidiabel en worden betoelaagd. De kritiek dat de leden van de vereniging daar niet beter van worden, is betwistbaar. Zonder infrastructuur en personeel kan de vereniging volgens mij moeilijk performante afzetstructuren ontwikkelen. Ze moeten natuurlijk ook nationaal en internationaal klanten zoeken. Indien iedere landbouwer dit zelf zou moeten doen, zou de totale kost volgens mij hoger liggen dan indien een producentenorganisatie dit doet.

Na afloop van het jaar dient de producentenorganisatie een steunaanvraag in, vergezeld van een jaarverslag, een boekhouding en alle stavingstukken. Alvorens tot betaling over te gaan, volgt een grondige controle. Wat, voor alle duidelijkheid, niet wordt aanvaard, zijn de kosten voor leasewagens of private reizen. Die kosten worden absoluut niet betoelaagd en worden geschrapt.

Een volgend punt betreft de transparantie. Alle producentenorganisaties zijn coöperatieve vennootschappen die over een democratisch verkozen bestuur beschikken. De voorzitter van de raad van bestuur is steeds een actieve landbouwer. Voor het dagelijks bestuur wordt een management aangesteld dat verantwoording moet afleggen aan de raad van bestuur. Een lid kan nooit over meer dan 10 procent van de stemmen beschikken en de producenten moeten steeds over de meerderheid van de stemmen beschikken. De invulling van het operationeel programma wordt uiteraard tijdens de diverse vergaderingen besproken en wordt verspreid langs de verschillende communicatiekanalen van de producentenorganisatie, waaronder het ledenblad.

Dan is er nog de leveringsplicht van de leden. Om de producentenorganisaties toe te laten hun werk op een duurzame en doeltreffende wijze uit te voeren, hebben ze stabiliteit en zekerheid nodig. Om die reden is het ook logisch dat er

regels zijn met betrekking tot de verplichte afzet aan de producentenorganisatie waarvan een landbouwer vrijwillig lid is geworden. Een grote troef van een producentenorganisatie is dat het aanbod van de leden wordt geconcentreerd, waardoor ze niet langer individueel uit elkaar worden gespeeld.

Een tussenvorm, waarbij de landbouwer een gedeelte van de productie collectief verkoopt en voor een gedeelte individueel in competitie gaat, zou daar volgens mij haaks op staan. Dat zou het geheel ondermijnen. Flexibiliteit kan nooit betekenen dat een teler vrij beslist hoeveel en aan wie hij individueel verkoopt en met de rest, veelal van lagere kwaliteit, naar een producentenorganisatie trekt.

Er is voorzien in een uitzondering voor business-to-consumer verkoop. Met een akkoord van hun producentenorganisatie kunnen telers nu al een gedeelte van hun productie rechtstreeks aan de consument verkopen. De Europese regelgeving voorziet hiervoor in een maximum van 25 procent.

Mijnheer Vanderjeugd, wat de overheidsmaatregelen betreft, kennen we een ondernemerslandbouw en geen staatsgeleide landbouw. Een staatsgeleide landbouw zou inhouden dat de overheid zelf bepaalt wat, hoeveel en tegen welke prijs de landbouwers moeten produceren. Als liberaal veronderstel ik niet dat u hier voorstander van bent.

De prijzen worden gevormd door vraag en aanbod en niet door de staat. Om die reden wordt sterk de nadruk gelegd op de verbetering van de economische en de marktkennis van de land- en tuinbouwers. Dat is het verschil tussen opbrengsten en kosten. Wat de opbrengsten betreft, is de prijs een belangrijk element. Op dit vlak kunnen sterke producentenorganisaties een belangrijke rol spelen. Maatregelen die de bekwaamheid van landbouwers verhogen, in het bijzonder met betrekking tot economisch inzicht en marktkennis, zijn uiteraard noodzakelijk.

Het nieuw gemeenschappelijk landbouwbeleid moet blijven inzetten op de producentenorganisaties en hen voorzien van de nodige slagkracht en werkingsmiddelen. Ze moeten zich verspreiden in andere sectoren. Op die manier kan eigenlijk goed worden samengewerkt en kan de internationalisering worden gestimuleerd. Ik geloof ook in het belang van een goede ketenwerking. Hier kunnen brancheorganisaties een belangrijke rol in spelen.

Wat de verkoop onder de kostprijs betreft, is er een belangrijk verschil tussen business-to-consumerverkoop en de business-to-businessverkoop. Een retailer verkoopt doorgaans dezelfde reeds verpakte goederen die hij aankocht. Hij produceert niet, maar verhandelt. Een landbouwer vertrekt van grondstoffen, zoals zaad en mest, en maakt hier een landbouwproduct van. De kostprijs kan sterk verschillen van bedrijf tot bedrijf, afhankelijk van de vakbekwaamheid van de teler, de schaal en structuur van het bedrijf, de omvang van de oogst et cetera. Het is dan ook geen evidentie een algemene regel te maken. Indien iemand me kan vertellen hoe dat moet, zal ik dat graag horen.

Een verbod op de verkoop met verlies op productioniveau zou geen rekening houden met de marktsignalen. Een ondernemer heeft er alle belang bij te blijven produceren, of er nu vraag of is niet. Dit werkt overproductie in de hand, zoals tijdens de jaren zeventig en tachtig is gebeurd ten gevolge van de gegarandeerde minimumprijzen voor producenten van boter en melk. Ik ben zeer sceptisch en vraag me af of in het Europees Parlement een meerderheid kan worden gevonden om terug te grijpen naar de boter- en melkbergen die we in de jaren zeventig en tachtig hebben gekend. Die weg is bewust verlaten. Er is gekozen voor een marktgerichte productie. Ik denk dat de enige manier erin bestaat verder in te zetten op de marktgerichtheid en de boeren voldoende instrumenten te geven om sterker te staan op de markt. Ik geloof heel sterk in de producenten- en brancheorganisaties.

De voorzitter: De heer Vanderjeugd heeft het woord.

Francesco Vanderjeugd (Open Vld): Minister, u schetst perfect hoe het er in de theorie zou moeten uitzien. Maar ik geloof dat er in de praktijk wel voorbeelden zijn die aantonen dat het niet zo goed loopt. Er is inderdaad die 25 procent die van business tot consumer kan worden vermarkt. Maar u zegt zelf dat dat pas kan wanneer er een toestemming is van die producentenorganisaties. Europa maakt dat het mogelijk wordt, maar dat moet nog altijd met die toestemming. Ik snap natuurlijk wel waarom dat zo is. Als je investeringen doet in gebouwen, infrastructuur, personeel, moet je ervoor zorgen dat de producenten hun zaken kunnen vermarkten. Dan moet je wel een bepaalde toestroom hebben en een bepaald ledenaantal. Ik weet dat. Ik weet ook dat landbouwers prijsnemers zijn en geen prijszetters. Ik kan u ook nog volgen in wat u zegt over die versnippering. Maar het komt erop neer dat er een sterke producentenorganisatie moet zijn, die enkel en alleen in het belang van de producenten handelt. Er is inderdaad een raad van bestuur die ervoor moet zorgen dat er goede afspraken worden gemaakt. Maar uit die reportage blijkt ook dat bepaalde bestuursleden onder druk worden gezet vanwege diverse redenen. Of dat nu waar is of niet, dat is wat in die reportage wordt aangehaald. Ik stel de vraag, jullie moeten bekijken of dat waar is of niet waar.

Mijn liberalisme wordt mij in deze commissie vaak verweten. Ik ben er inderdaad geen voorstander van om terug te keren naar toestanden van het verleden, terug naar de boterbergen en de melkplassen. In die tijd was het budget van Europa ook veel groter dan wat het vandaag nog is. We moeten de markt zoals die vandaag bestaat, verder blijven bewandelen, maar het moet wel een eerlijke markt zijn. Liberalisering en vrijheid stoppen wanneer je anderen schade berokkent. Daar houdt het ook op. Daarom hebt u een cruciale rol binnen het nieuwe GLB 2020. Minister, u moet daar bij Europa op aandringen. De collega's hier weten het ook nog wel dat het een van de belangrijkste aanbevelingen van de heer Veerman uit Nederland was om een Europese scheidsrechter aan te stellen die een eerlijke prijsvorming van producten moest garanderen. Ik weet dat de landbouwcommissaris daar niet echt een voorstander van is, en ik weet ook dat u zegt dat een verbod om te verkopen onder de prijs misschien niet de juiste effecten zal hebben.

Het is belangrijk dat u op die aanbeveling blijft hameren bij Europa, om ervoor te zorgen dat er een eerlijke liberale markt is.

De voorzitter: De heer Engelbosch heeft het woord.

Jelle Engelbosch (N-VA): Minister, uw antwoord stelt mij een beetje teleur. Ik heb u heel veel horen zeggen over de producentenorganisaties en over de veilingen. Ik heb u van alles horen zeggen over de raad van bestuur, dat alles transparant gaat en dat de berichtgeving in de Panoreportage misschien toch een beetje eenzijdig was. Ik heb u horen verdedigen waarom alles moet worden afgezet via de veilingen. Ik heb u dus heel veel horen vertellen over de veiling, maar ik heb u helemaal niets horen zeggen over de landbouwer en de fruitteiler, behalve dat er moet worden ingezet op bekwaamheid en op het verhogen van zijn economisch inzicht. Daarom ben ik teleurgesteld door uw antwoord. Ik vrees dat u alles bij het oude wilt laten, zoals het al jaren gaat. Er is een signaal gekomen. We weten het allemaal al langer. Ik krijg al maanden mails van fruitteilers die ongerust zijn. Zij willen aan de kaak stellen wat er allemaal gebeurt binnen de veilingen. Maar ze durven daar niet mee naar buiten te komen vanwege bepaalde represailles. Ik verneem van u dat u vooral de producentenorganisaties wilt versterken en misschien nog meer macht wilt geven. Ik geef en aantal voorbeelden.

Waarom is het bijvoorbeeld niet mogelijk om vlotter nieuwe producentenorganisaties op te richten? U weet dat er steeds minder telers zijn, en toch moeten er minstens veertig zijn om een veiling te mogen oprichten. Dat werkt natuurlijk in

de hand dat er een aantal grote veilingen zijn, en dat er geen plaats is voor nieuwe initiatieven. U hebt het over een versnippering. Ik zeg dat er dan een onderscheiding mogelijk is en dat men met een uniek product kan komen in een organisatie. Europa zegt dat het vanaf vijf telers kan. Vlaanderen zegt: 'Nee, het moeten er veertig zijn.' Daar ligt volgens mij een mogelijkheid om zaken aan te passen voor die fruittelers.

De heer Vanderjeugd stelde de vraag over onder of niet onder de kostprijs. Dat probleem wordt in de hand gewerkt door het feit dat de Europese subsidies worden betaald op basis van de omzet van de veilingen. Een veiling wordt op geen enkele manier getriggerd om een goede prijs voor de landbouwer te halen. Een veiling wordt getriggerd om heel veel omzet te draaien en dus om een massa-productie te realiseren. De prijs mag een beetje lager zijn. Als we maar veel omzet draaien, zodanig dat we veel subsidies krijgen. Minister, zijn er binnen Europa mogelijkheden om die voorwaarden te veranderen?

Ik weet dat er altijd twee kanten zijn aan een verhaal. Maar ik hoor toch dat er binnen de veilingen heel wat zaken zijn die niet kloppen. Ik neem die woorden niet zelf in de mond, maar ik krijg veel mails over chantage, over wurgcontracten ... Ik geef u een voorbeeld. Landbouwers die het veilingstelsel willen verlaten, worden ertoe gedwongen om te blijven omdat het vandaag diezelfde raad van bestuur is die blijkbaar beslist wat de uittredingsvergoeding is als ze uit de veilingen willen stappen. Dat is natuurlijk rechter en partij tegelijk zijn. De nieuwe GMO moet bepalen dat een landbouwer die de veiling wil verlaten, dat op een transparante manier moet kunnen doen. Dat moet uiteraard niet gratis gebeuren, want hij heeft zich geëngageerd voor een programma van vijf jaar.

Je kunt niet eisen dat iemand blijft als hij of zij er niet meer tevreden is, dat is in geen enkele economische sector zo. We moeten transparant zeggen dat we bijvoorbeeld 1 procent van de omzet van die landbouwer vragen, en dan kan die uittreden. Vandaag worden de landbouwers gedwongen om te blijven. Ik heb een beetje het gevoel dat het systeem van de veilingen hier en daar wat ziek is en niet meer altijd in het belang van de landbouwer.

De voorzitter: De heer Caron heeft het woord.

Bart Caron (Groen): Voorzitter, minister, ik ben in principe een voorstander van producentenorganisaties. Als sectoren samenwerken en op die manier hun marktmacht kunnen versterken in een liberaal model, mijnheer Vanderjeugd, vind ik dat een goede zaak. Dat is het beïnvloeden van de markt door samenwerken. Dat is iets wat in de industrie en in andere sectoren in de samenleving ook gebeurt. Het fijne ervan zou moeten zijn dat de betrokkenen zelf hun eigen producentenorganisatie aansturen en laten functioneren in hun directe belang. Tot daar de mooie uitgangspunten. Ik baseer mij trouwens met plezier op een publicatie van het departement ter zake dat over de producentenorganisaties en coöperatieven een interessante brochure heeft gemaakt, gemakkelijk te vinden op het internet.

Maar het wordt een probleem als die producentenorganisatie of een te groot deel van de markt omvat of zodanig groot wordt dat er een vervreemding ontstaat tussen het lid en de producentenorganisatie zelf, waarbij het gevoel verdwijnt dat het ook van henzelf is maar dat anderen in hun plaats een beleid voeren, prijzen bepalen, systemen ontwikkelen enzovoort. Te groot zijn is in ieder geval een probleem als het gaat over dit soort van producentenorganisaties omdat, ik zeg het uitdrukkelijk, het belang van de leden ondergesneeuwd geraakt onder het belang van de organisatie. Het is een fenomeen dat we in andere sectoren in de samenleving ook kennen, niet alleen bij de landbouwers of de tuinbouwers. Als je in dezelfde brochure de case leest over producentenorganisaties van groenten en fruit en hun bedreigingen, lees je dat er eerst voor Vlaanderen grote concurrentie

vanuit Nederland en andere herkomsten is. Dat weten we. Daarnaast zijn er mogelijke bedreigingen vanwege een concentratie van de grootdistributie, de competitieve markten en de liberalisering van de handel. Op een bepaald moment kun je de markt zodanig manipuleren dat het geen markt meer is. Dat is in een aantal deelsectoren – ik zal voorzichtig zijn in wat ik zeg, het is niet te veralgemenen – echt wel problematisch. De SWOT-analyse die het departement zelf maakt, moeten we ter harte nemen. Er zijn natuurlijk ook kansen en sterktes, ik wil daar niet flauw over doen, maar dit wordt een systeem dat in plaats van de landbouwers en de tuinbouwers vooruit te helpen, hen in een aantal gevallen eerder dreigt te wurgen. Dat kan toch niet de bedoeling zijn.

De voorzitter: Mevrouw Robeyns heeft het woord.

Els Robeyns (sp.a): Voorzitter, minister, ik sluit me aan bij wat de voorgaande collega's al hebben gezegd. Op zich is er niets mis mee als landbouwers de krachten bundelen in een producentenorganisatie. In principe zou dat ten goede moeten komen aan de landbouwers. Maar er schort toch duidelijk iets aan het systeem. Ik kan me alleen maar aansluiten bij wat de collega's al hebben gezegd. De landbouwers bundelen hun krachten en de producentenorganisaties krijgen middelen omdat die krachten worden gebundeld, en de landbouwer heeft het gevoel dat hij geen enkele return meer krijgt van die Europese subsidies die wel degelijk uitgekeerd worden.

Uiteraard gebeuren daar investeringen mee, en macrogericht gezien misschien wel goede investeringen, in duurzame energie, windmolens, elektrische auto's enzovoort. Maar de landbouwer zelf die in een crisis verkeert, die schreeuwt om hulp, voelt daar niets van en heeft daar niets aan. Die voelt zich machteloos. Dan zijn we toch in een systeem verzeild geraakt waarin er ergens iets niet meer klopt en waarbij we als overheid toch moeten ingrijpen. De landbouwer vraagt aan de overheid om in te grijpen, zover zijn we vandaag, in die hele structuur van producentenorganisaties waar alles draait om omzet en hoeveelheid en niet meer om prijs. Het kan ook niet langer dat wij hier in Vlaanderen veel strengere regels opleggen dan Europa. Waarom moeten hier veertig leden lid zijn van een producentenorganisatie terwijl op Europees niveau er dat vijf kunnen zijn? We moeten naar meer innovatieve ontwikkelingen en commercialisering, dus hebben we ook nood aan kleinere organisaties, ook voor de concurrentie met die grote. We moeten daar absoluut maatregelen voor nemen.

Minister, ik deel uw mening niet dat wij als overheid de prijsvorming alleen nog maar moeten overlaten aan de vrije markt. Wij moeten in overleg wel durven ingrijpen, het spijt me heel erg, anders zullen we er niet geraken. Ons industrieel landbouwmodel is op zijn grenzen gebotst. Er is een radicale ommezwaai nodig, ook wat de hele subsidieverdeling betreft. We kijken samen met de landbouwers naar de overheid. Meer dan ooit is er nood aan een sterke overheid, die zeker ook wat betreft de prijsvorming voor de landbouwers de nodige maatregelen durft te nemen.

De voorzitter: De heer Dochy heeft het woord.

Bart Dochy (CD&V): Beste collega's, hopelijk moet ik hier niet vaststellen dat ik de enige ben die al ooit in een veiling geweest is. Ik verneem hier dat anderen blijkbaar niet worden uitgenodigd, en ze voelen zich daar in zekere zin... *(Opmerkingen)*

Ik ben blij dat ik in dezen wordt tegengesproken.

Maar laat mij heel duidelijk zijn: wanneer misbruik van subsidies aan het licht komt, dan wil ik dat met de strengst mogelijke bewoordingen veroordelen. In de vorige vraagstelling van collega Caron is al gebleken dat er ook hier strenge controles vanuit Europa zijn en vanuit de administratie. Het zou schandelijk zijn

mochten misbruiken van de Europese en Vlaamse gefinancierde subsidies kunnen worden vastgesteld. We moeten heel duidelijk stellen dat we ons daar in elk geval tegen moeten verzetten. Een strenge controle moet er in elk geval zijn, en ik ga ervan uit dat die er ook is.

Maar ten tweede stel ik ook vast dat het gevoel van de coöperatie bij een aantal landbouwers eigenlijk voor een stuk weg is. Misschien is dat inderdaad omdat ze groot geworden is, omdat ze er misschien wat verder vanaf staat. Maar strikt naar de organisatie toe heeft de minister gelijk met de beschrijving dat een coöperatie per definitie bestuurd wordt door verkozen landbouwers. (*Opmerkingen van Bart Caron*)

Dat geldt per definitie, anders is het geen coöperatie. En er zijn mensen die verkozen worden volgens structuren. Als het een groenteveiling is, dan is dat per teelt. Als het een melkoperatie is, dan is dat per regio. Er zijn daarvoor dus structuren die statutair bepaald zijn. En de mensen die in de raad van bestuur zetelen, hebben hun verantwoordelijkheid en moeten die verantwoordelijkheid ook nemen.

Ik herinner mij dat we naar Nederland geweest zijn, naar Groningen in Friesland. Toen hebben we, misschien wat symbolisch op enkele kilometers van de ouderlijke woning van Sicco Mansholt, een landbouwer bezocht. Op een bepaald moment stelde de heer Caron een kritische vraag over de coöperatie FrieslandCampina. Dat is zowat de grootste coöperatie die we kennen in Europa, althans in de melksector. Hij stelde een kritische vraag over de positie van de boer in de coöperatie. Collega, u kreeg toen meteen het antwoord: 'Beste vriend, FrieslandCampina, dat ben ik. Dat ben ik. Ik ben als boer een deel van FrieslandCampina. En FrieslandCampina, dat ben ik.' Hij voelde zich persoonlijk een beetje aangevallen door het feit dat er een kritische opmerking was ten aanzien van de werking van de coöperatie. Misschien communiceert men daar op een andere manier met landbouwers. Maar zo moet het eigenlijk wel zijn. Want de coöperatie is per definitie een afzetorganisatie in deze context – en een verwerkingsorganisatie als het over melk gaat – van producten van die landbouwers. Die mensen concentreren het aanbod.

Jullie mogen natuurlijk ook niet onderschatten hoe belangrijk het is om het aanbod te concentreren. Want u moet weten dat, wanneer bijvoorbeeld het aanbod op een bepaald veilingplatform te klein is, aankopers van de grote retailorganisaties gewoon niet komen. Op een bepaald moment was er in Roeselare een probleem in verband met het aanbod van tomaten. Men had eigenlijk veel tomaten, maar strikt gezien te weinig om de aankopers van Colruyt en Lidl daar te laten komen. En daardoor was de prijsvorming veel minder, doordat het aanbod lager was dan op de veiling in Mechelen. Men ging eigenlijk standaard naar Mechelen om tomaten te kopen, omdat het aanbod in Roeselare niet groter was en omdat de kopers er niet op af kwamen. Op dat vlak speelt er dus een economisch mechanisme.

We mogen natuurlijk niet vergeten dat zonder die veilingen, als we het over de groentesector hebben, die groentesector van de versmarkt in elk geval niet zou zijn uitgebouwd zoals die nu is.

Ik heb een beetje ervaring met landbouwers in de regio. Bij de methode van afzetten van de diepvriesgroenten, waar er rechtstreeks contracten worden gemaakt met de verwerkers die privé-organisaties zijn – geen coöperaties – en men zit in het vrije marktsysteem dat wordt georganiseerd door de veiling, dan stel ik vast dat de meeste landbouwers zeggen: 'Dat systeem van die veiling is nog niet zo slecht, want daar hebben we, één, zeggenschap en twee, er is de vrije markt die speelt. En van oudsher is op de versmarkt de vrije markt inderdaad bepalend.'

We bevinden ons nu natuurlijk in een moeilijke periode. Laat ons eerlijk zijn. De prijsvorming van vrijwel alle producten op de veiling is vandaag slecht. En hoe komt dat? Dat heeft te maken met de vrije markt. En als u, collega Vanderjeugd,

als liberaal zegt: 'We stellen een minimumprijs in. Je mag niet meer onder de kostprijs verkopen', dan kun je dat enkel doen als je het aanbod beperkt, want anders creëer je overproductie. Wie zal dat betalen? En dan creëer je boterbergen en melkplassen zoals in het verleden het geval was met het vorige Europese systeem.

Het is complex. Het is gratis hier zomaar te zeggen: 'Die veilingen zijn slecht bezig. Ze zijn niet goed bestuurd. Ze sjoemelen met subsidies.' Ik herhaal: als er een probleem is van sjoemelen met subsidies, moet er worden opgetreden. Dan moet er streng worden gecontroleerd. En ik vraag de minister om dat ook heel duidelijk te doen. Dat is uiterst belangrijk. Maar aan de andere kant, beste vrienden, als het niet zo is, dan hebben de mensen die de Pano-reportage hebben gemaakt, ook een verpletterende verantwoordelijkheid. Wat dan brengen ze een goed werkende organisatie in diskrediet. En dat vind ik ook onrechtvaardig.

Jos De Meyer (CD&V): Collega's, ik kan heel kort zijn, gezien de vele betogen die er geweest zijn. We mogen het kind nooit met het badwater weggooien. Het is voor mij essentieel dat land- of tuinbouwers die lid zijn van een coöperatie zich effectief eigenaar weten van en bovendien fier kunnen zijn op hun eigen coöperatie.

Ik ben zeer tevreden – want ik ging het ook doen – met de verwijzing van collega Dochy naar het bezoek dat we destijds hebben gebracht aan Friesland en de getuigenis die we daar hebben gehad van een van de bedrijfsleiders die we hebben bezocht. Maar hetzelfde verhaal heb ik reeds bij meerdere land- en tuinbouwers gehoord in eigen regio, die een bestuursfunctie hebben of die gewoon lid zijn van een coöperatie.

We mogen nooit vergeten dat de marktmacht van een coöperatie mede bepaald wordt door de sterkte die ze inderdaad heeft ten aanzien van de retail. De retail heeft een bijzonder sterke machtspositie, financieel-economisch. Laat ons ervoor zorgen dat er ook sterke coöperaties zijn. Ik heb nu niet de tijd om in te gaan op wat dat specifiek betekent, want ik heb ook maar twee minuten. Maar het is essentieel dat we zorgen voor sterke coöperaties.

Anderzijds wil ik er toch nog aan toevoegen: zolang de terechte of de onterechte aanklacht van de klokkenluider niet is opgehelderd en er daarrond nog geen transparantie is, is dit een verhaal dat deze coöperatie jammer genoeg zal blijven achtervolgen. Mijn pleidooi is dus ook dat dit grondig zou worden onderzocht door de bevoegde instanties en dat hierover heel snel duidelijkheid zou komen.

De voorzitter: Minister Schauvliege heeft het woord.

Minister Joke Schauvliege: Collega's, ik denk dat we hier eigenlijk allemaal hetzelfde zeggen, maar sommige collega's hebben niet echt geluisterd naar het antwoord. Die hebben op voorhand gedacht: 'Wedden dat de minister dat gaat zeggen? Ik ga daar goed en scherp op reageren, want dat kan toch echt niet zijn.' Collega Engelbosch, ik heb heel uitdrukkelijk verwezen – maar u hebt echt niet goed geluisterd, denk ik, want u zat waarschijnlijk in een trechter – naar de landbouwers en het belang dat zij een goede prijs ontvangen. Als u dat niet gehoord hebt, dan is dat uw verantwoordelijkheid, absoluut niet de mijne.

Ik wil ook de collega's oproepen. Ik heb het daarnet al gezegd: er is scherpe controle op wat die veilingen doen. En dat moet ook op een correcte manier gebeuren. En aan de collega's die hier zeggen dat ze al jaren en maanden berichten ontvangen dat er van alles fout loopt: leg het dan op tafel, neem ook uw verantwoordelijkheid, zodat onze diensten ook de gegevens hebben om het te controleren als dat zo is. Want het is natuurlijk gemakkelijk om te zeggen dat je al maanden signalen krijgt dat daar zaken gebeuren die niet kunnen. Wij doen controle. Wij zien niet dat daar zaken gebeuren die niet kunnen, omdat we die gegevens blijkbaar niet hebben of niet ontvangen hebben of niet kunnen achterhalen.

Ik vind het nogal gemakkelijk om hier te staan zwaaien met allemaal zaken die u al ontvangen hebt in uw mailbox en die wijzen op oneerlijke praktijken. Dan zou ik toch wel graag hebben dat ook daar verantwoordelijkheid wordt genomen en dat dat ook wordt gedeeld, zodat we kunnen optreden, want dat is uiteraard iets dat vermeden moet worden, als dat zo is.

Ik denk ook dat we een onderscheid moeten maken tussen een veiling, die een raad van bestuur heeft, die zijn werk moet doen, die bepaalde beslissingen neemt – dat is een democratie. Maar als er daarnaast oneerlijke handelspraktijken gebeuren, moet daar uiteraard tegen opgetreden worden. Maandag is er op de Europese Landbouwwraad een voorstel op tafel gekomen, trouwens ook vanuit de Europese Commissie, om instrumenten aan te reiken om iets te doen aan die oneerlijke handelspraktijken. Wij hebben dat uiteraard verwelkomd. Wij zijn daar al lang vragende partij voor. En als er dingen gebeuren die niet kunnen, als er fouten zijn, als er echt zaken zijn die gesjoemel zouden zijn, dan moet er uiteraard tegen opgetreden worden. Dat doen onze diensten ook. Zij controleren. Maar nogmaals, als er bepaalde aanwijzingen of stukken zijn waarover wij niet zouden beschikken, dan denk ik dat het toch wel de bedoeling moet zijn om dat ook over te maken.

Hoe zit het nu met die producentenorganisaties en de voorwaarden waaraan je moet voldoen? In de Europese regelgeving, collega Engelbosch, staat inderdaad niet dat je met zoveel of zoveel moet zijn. Het is een lidstaat zelf die bepaalt vanaf wanneer daar een ondersteuning aan gegeven wordt. Wij hebben dat, in overleg met alle verschillende actoren, op veertig gelegd. Maar dat verhindert niet dat producenten zouden zeggen: wij zijn met vijf en wij richten ook een producentenorganisatie op. Dat kan in principe. Het is wel zo dat ze inderdaad niet de steun ontvangen die organisaties met veertig ontvangen, maar zij worden ook absoluut niet uitgesloten. Vijf is trouwens heel weinig. Als die vraag daar is, kunnen we uiteraard bekijken of we dat bij aanpassingen van het volgende GLB kunnen bijsturen, maar veertig is ook niet zo veel. De meeste producentenorganisaties hebben veel meer leden dan dat. Dat weet u. Die hebben een veel groter aantal leden, die uiteraard ook vertegenwoordigd zijn in de raden van bestuur.

Ik geloof er heel sterk in en ben dus een verdediger van de producentenorganisaties. Dat betekent natuurlijk niet dat, als er zaken zouden zijn die niet kunnen, ik die wil toedekken met de mantel der liefde. Integendeel, dat moet allemaal op een correcte manier gebeuren. Ik heb gewoon gewezen op de werking van zo'n veiling en de werking van zo'n producentenorganisatie. Het moet uiteraard aan de landbouwers zelf zijn om te beslissen of men daar al of niet in stapt of uit stapt en hoe men zich daarin wil engageren. Dat is heel belangrijk. Als er bepaalde zaken zijn waarvan men voelt dat dat in de omzetting in Vlaanderen misschien op een andere manier zou kunnen gebeuren, dan zijn we uiteraard bereid om dat samen met alle actoren en de ervaringsdeskundigen op het terrein te bekijken.

Ik wil één voorbeeld geven, collega's. We hebben ons hier vandaag heel sterk gefocust op groenten en fruit, maar er is recent ook een producentenorganisatie opgericht voor varkens. Dat was eigenlijk de eerste. En ik moet zeggen dat de leden die daar zijn toegetreden, heel tevreden zijn dat ze dat hebben gedaan, dat dat ook zijn effect heeft en dat het ook op een goede manier werkt. Men voelt dat men de juiste keuze gemaakt heeft. Ik vind het dus heel jammer dat men het kind met het badwater zou weggooien, en doet alsof producentenorganisaties geen goede zaak zouden zijn.

Collega's die hier pleiten voor een heel sterk staatsoptreden en het feit dat de prijs mede door de overheid zou moeten worden bepaald: weet ook dat dat natuurlijk in beide richtingen werkt. Dat kan een heel goede zaak zijn wanneer het niet goed gaat. Op dit moment liggen heel wat prijzen uiteraard onder druk. Maar dat betekent ook dat op het moment dat het zeer goed gaat en de prijzen stijgen, er

dan ook een remmende factor kan zijn vanuit de overheid. Ik hoop dat u daar ook eerlijk over wilt communiceren. Als je die oplossing op tafel legt, is dat natuurlijk de keerzijde van de medaille. We hebben daar in het verleden geen al te beste ervaringen mee gehad, wat dat mechanisme betreft.

Collega's, ik vind dat het, op basis van een aantal signalen die we hebben gekregen, fout zou zijn om het principe van de producentenorganisaties en van de veilingen overboord te gooien. Uiteraard moet alles op een correcte manier gebeuren en moet dat ook op een goede manier geëvalueerd kunnen worden. Ik denk dat dat de samenvatting is van het antwoord dat ik heb gegeven.

De voorzitter: De heer Vanderjeugd heeft het woord.

Francesco Vanderjeugd (Open Vld): Voorzitter, ik ben blij dat ik het slotwoord heb, want de tweeminutenregel wordt de ene keer wel toegepast en de andere keer niet en is voor interpretatie vatbaar. Ik ben dus blij dat ik dat slotwoord heb. *(Opmerkingen)*

Het is heel belangrijk om nog eens goed te duiden dat hier niemand zegt dat we het kind met het badwater moeten weggooien. Integendeel, iedereen zegt: de essentie is dat een producentenorganisatie er moet zijn voor de landbouwers. Als daar onregelmatigheden vastgesteld worden, zoals collega Dochy zegt... En ik vraag u nogmaals om aan te kloppen bij uw federale collega van Economie, de heer Peeters, om daar het nodige onderzoek te doen.

Mijn collega in het Federaal Parlement, Nele Lijnen, zal daar ook een vraag over stellen. Het kan wel helpen als u mee op die deur blijft kloppen. Niemand pleit ervoor om de producentenorganisaties overboord te gooien.

Dit is een verhaal van twee dingen. Enerzijds zijn er de onregelmatigheden die uit de reportage blijken. Ik heb in mijn inleiding al gezegd dat we die reportage kennen als tendentiekus, maar het moet worden onderzocht. Anderzijds is er het principe van dergelijke organisatie en hoe ze te werk gaat. De producentenorganisatie die u aanhaalde – ik denk dat dit VPOF is –, is een nieuwe organisatie van boeren die zijn samengekomen, net zoals zovele jaren geleden ook de veilingen zijn opgericht. Die zijn ook kleinschalig begonnen en zijn vanuit de juiste ingesteldheid gestart. Ik zeg niet dat de veilingen de juiste ingesteldheid nu niet meer hebben, maar er spelen meerdere belangen bij een veiling die grootschalig is, die subsidies van Europa krijgt op basis van omzet. Er spelen meerdere belangen in vergelijking met VPOF die wil vertrekken vanuit een eerlijke prijs voor de producten die ze produceren.

Het is heel belangrijk dat u als minister met hen aan de tafel gaat zitten. Ik weet dat u dat af en toe doet. Bepaalde zaken komen ons ter ore. U stelt dat we dergelijke zaken nog niet hebben gemeld. Het kan zijn dat bepaalde collega's dat wel hebben gedaan. We moeten transparantie krijgen om te weten of de veilingen die er zijn voor de boeren, nog altijd vanuit dat principe handelen. Daar gaat deze vraag over, minister.

Ik hoop dat u het nodige doet om de goede naam die de veilingen bij velen hebben, te blijven garanderen. Ik ben er vast van overtuigd dat mijn collega's en ikzelf deze materie van zeer nabij zullen blijven opvolgen.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.